

PARADOXA
FRANCISCI
SANCTII BROCENSIS
IN INCLYTA SALMANTI-
CENSI ACADEMIA PRIMA-
RII RHETORICES, GRÆCÆQUE
LINGVÆ DOCTORIS.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini,
Architypographi Regij.
M. D. LXXXII.

3

FRANCISCVS SAN-
CTIVS BROCENSIS VERI-
TATIS INDAGATORI, S. P. D.

NVETERATA querela est, Lector candide, & in Ciceronem, virósque alios doctissimos saepe iactata, eorum qui agrè ferunt quicquam in litteris innouari extra ea, quae à praeceptoribus suis à Primis annis imbiberunt. Quos video non alia potiore ratione niti, quàm ea, quae ab opificibus solet usurpari: Sic videlicet à suis maioribus accepisse. Quae ratio in iis tantùm, quae ad orthodoxam nostram fidem spectant, firma & constans esse deberet: ceteris omnibus in rebus ratione, causa, doctrina, non recepta hominum persuasione disputandum. Nec id hoc dico, quòd me aut cuius autorem profitear nouitatis, aut eos velim defendere, qui nouitatis sese profitentur inuentores. Ego etenim quo potui semper conatu antiquitatis & amator, & inuestigator extiti: unde factum est, vt cum peruetera doceam, sed inaudita plerisque, rerum novarum excogitator appeller. Cur, obsecro te, qui nitorem incultis, obscuris lucem, barbaris elegantiam restituit, no-

4
uitatis crimine sit condemnandus? Cur istis potius non venit in mentem non ita pridem mille quingentas fere glossas ex iure Pontificio esse sublatas, quas hætenus & vulgus doctorum approbauerat, & multi non parua volumina in illis interpretandis consumpserant? Quo solo argumento possem istorum os facillimè obturare: multa scilicet hætenus pro veris esse tradita; quæ si acriore censuralimentur, à veritatis commercio sint explodenda. Proinde non abs te peto, Lector candide, ut me vera dicentem aduersus rabulas istos tuearis: noui enim quàm sit eorum curta supellex; noruntque omnes altius Lunam currere, quàm ut canum latratibus possit infestari: Sed ut hæc, quo emittuntur animo, legas, & accipias. Vale.

VNIUS

5
VNIUS VOCIS VNICA
EST SIGNIFICATIO.

SI QVIS primo intuitu nos paradoxon, non veram sententiam, proponere arbitretur, audiat Aristotelem, quem sententiæ nostræ præcipuum facimus adsertorè; qui res natura diuersas vno nomine posse quidem vocari docet, sed per analogiam, id est, comparisonem, vel proportionem. *Homonyma* (inquit) *dicuntur quorum solum nomen commune est, definitio verò natura circa illud nomen alia atq; alia: ut animal quod est homo, & id quod pingitur.* Quo in loco perperam vertit Boëthius, *Æquiuoca dicuntur.* Nam neq. æquiuocum vox Latina est, neque satis ad Aristotelis mētem accommodata. Homonymon enim concors in voce, seu simile in voce significat. Itaq. tolerabilius verteret, *Analogia dicuntur, &c.* Ego certè, si nominibus barbaris uti liceret; quæ isti vocant æquiuoca, vniuoca nūcuparem: & rursus quæ illis vniuoca, mihi essent æquiuoca. Id quod Aristotelea exempla ostendunt planissimè. Quæ si hebes Dialecticorum acumen considerasset, non inter tot tenebras hætenus versarentur. Nec quisquam mihi iure obiiciet tot temporum curricula, in quibus semper hæc ita tradita sunt, & pro veris habita; nam *possessor mala fidei* (ut est apud Iureconsultos) *nunquam potest præscribere.* Nobis (inquit D. Augustinus) *qui ratione vincimus, frustra consuetudo obiicitur, quasi consuetudo maior sit veritate.* Diuus certè Thomas diligentissimus Aristotelis & veritatis interpres, sæpe aliàs, sed in illo præcipuè Porphyrij, *Siquis*

omnia entia dicat, æquiuocè nuncupabit: æquiuocè, inquit, id est analogicè. Rodolphus Agricola lib. 1. c. 23. *Homonyma* vertit agnominatorem. Ego verò quatuor potissimùm rationibus adducor, quibus æquiuoca ista radicitus putem extrirpanda.

1. Si voces (vt ait Plato in Cratylo & Aul. Gellius lib. 10. cap. 4. & diuinæ litteræ nos passim docent) natura significant, quonā, obsecro, pacto vno eodemq. nomine diuersæ naturæ nuncupabuntur? Sin autem (vt docet Aristoteles, qui cum Platone non pugnat, modò rectè intelligatur) significant ex instituto (institutum autem seu ad placitum intelliigo prudentiū virorum, qui rerum inspecta natura nomina solent imponere) dementem & insanum impositorem vocum iudicemus oportet, qui mensam & librum vno nomine nominari præceperit.

2. Præterea si essent æquiuoca. i. quæ ex æquo & æqualiter plura significarent, perpetuò nobis esset vtendum adiectiuis nominibus, aut aliqua alia distinctione, qua res inter se differrent. Nec enim satis esset dicere, vidi canem, aut mordet canis, nisi adderes terrenum, cælestem, vel marinum.

3. Adde quòd negligentem & deminutum iudicarem Aristotelem, si nullam analogiæ regulā tradidisset, quæ ita erat ad syllogismos necessaria, quàm quæ maximè. Sed nullam aliam nobis, præter hanc, præscripsit; necesse est igitur illam sic interpretemur: *Analogia dicuntur, &c.*

4. Postremò memouent doctissimorum testimonia. Cicero enim lib. vltimo, epist. 17. docet verborū domicilium in re vna esse proprium, migrationes in alienum multas. Aul. Gell. lib. 11. c. 12. *Chrysippus ait,*

omne

*omne verbum ambiguum natura esse, quoniam ex eodem duo vel plura accipi possunt. Diodorus autem, cui Crono cognomen fuit, nullum, inquit, verbum est ambiguum, nec quisquam ambiguum dicit aut sentit. Nec aliud dici videri debet, quàm quod se dicere sentit is, qui dicit. At cum ego, inquit, aliud sensi, tu aliud accepisti, obscure magis dictum, quàm ambiguum videri potest. Ambigui enim verbi natura illa esse debuit, vt qui diceret, duo vel plura diceret: nemo autem duo vel plura dicit, qui sentit vnum dicere. Hæc Gellius. Casar Scaliger in calce libri De causis linguæ Latinæ rectè carpit Noniū Marcellum & alios, qui cum De sermonis proprietate libros inscripserunt, multa significatorum monstra vni eidemq. voci designarunt. Tunc subdit: *vnius namq. vocis vna tantum sit significatio propria, ac princeps: ceteræ aut cōmunes, aut accessorie, aut spurie.* Foreirus Lusitanus super Esaiā multis in locis, sed præcipuè cap. 8. in principio, *Ego, inquit, in hac semper fui sententia, vt non nisi vnā habere significationem verba Hebræa existimare.* Valla lib. 6. c. 3. contra Nonium Marcel. sic ait: *Nam quis credat autores vni dictioni tot significata, & quidem pro se quemque noua dare voluisse; tanquam linguam ipsam confundere cuperent?* Vide eodē lib. c. 5. 8. 11. 12.*

Sed antequàm ad exempla transeo, sex præmittendæ sunt regulæ, quibus totum negotium dilucidè explicabitur, & assertio nostra constabitur.

1. Hæc doctrina in nominum & verborum rectis intelligitur: hi enim sunt propria rerum nomina. *Catonis & Catoni* (inquit Aristo.) *non sunt nomina, sed casus nominis: sicut sanabitur & sanabatur, non sunt verba, sed casus verbi.* Frustra igitur mihi obiicies ducis, duces esse nomina & esse verba, ac proinde ambigua:

A 4

sic

3 sic legis, legi, leges: sic vis nomen & verbum: sic auis, quæ volat, & auis datiuus ab auus: sic satis aduerbiū, & à fata factorum: sic canis verbum, & canis nomen, quanquam antiqui, hæc canes, vt hæc vulpes, dixerūt. Sub hac etiam doctrina volo cōprehendi rectos plurales qui aliis singularibus assimilantur: vt prudentia in plurali, cum prudentia æ: sic temperantia, continētia, & alia huiusmodi. Quanquam & his alia commodior potest reddi ratio; quia nomina adiectiua nō faciunt cum substantiuis ambiguitatem, vtpote quæ sola in oratione sine substantiuo non ponantur. & ita multum differt auditus sermo, ab auditus us; & cēsus homo, à census us; & gustatus cibus, à gustatus us; sic multa pro pœna, & multa virtus, quanuis mulcta aliqui scribant.

2. Inspicienda est diligenter prima nominum forma & impositio. Nam aliter multa mihi obiiciēs, etiā in rectis, quæ omnino ambigua videantur: vt ligo, onis, & ligo, as; sic lens pro verme & legumine: frons pro folio, & parte capitis. Cui obiectioni sic respondeo. Antiquitus (teste Sosipatro Charisio, & M. Varro) nullum nomen in duas consonantes desinebat: vnde etiam sæpe legimus hæc sepes, trabes, plebes, fortis. Testimonia lege apud Priscian. lib. 7. Varronis accipe verba ex lib. 9. *Videmus, inquit, ex his verbis trabes, duces, de extrema syllaba, E, litteram exclusam, & ideo in singulari factum esse trabs, dux.* Hæc ille. ego addo: Cūm E, vel I, aufertur, si tres remanent consonantes, perit penultima: vt hæc frondes, frons: hæc frontes, frons: hæc lentis, lens: hæc lendes, lens. Non tamen omittenda est Charisij differētia: *Fros* (inquit) *sine N. littera, ne faciat, inquit Plinius, frontis*: citatque bis

bis Varronem sic, *vlmos & populos vnde est fros. Item, fros, fœnum, messis.* Ego tamen apud Lucretium fruns & frundes semper inuenio; & ita legendū apud Virgilium & Ouid. Seruius & alij contendunt. At de Ligo (inquis) quomodo te expedies? Inspice, inquit, primam formam ligo, cudon, vdon, harpagon, māgon; nam legimus apud poetas cudonas, & harpagonas. Sed Latini (vt ait Priscian.) solēt auferre n, his nominibus: vt Plato pro Platon; sic Vangio, Brito, Agamemno; sic harpago, ligo, pro ligo; sic turbo, vel turbon, quod semper facit onis, contra Grammaticorum recentiorum differentiam: nam cūm legis turbinis & turbinibus, est ab hic turben: vt ex Cæsare & Plinio disputat Charisius.

3. Nec mihi etiam fraudi sint varia linguarū idiomata. Sæpe namq. sic cōtinget vt vna voce multa significantur. Lusitani enuntiant VN GRAN RATO. nos item eodem modo: at illi magnum murem significant, nos spacium temporis.

Ergo pro causa Græcus casus est ab ergon; Latinis est coniunctio: & fortasse semper vtrunq. idem est.

Hic seps pro fera Græcum est, & à putredine dicitur; hæc sepes, vnde seps Latinis est vallum.

Græcè mna, vnde mina: Latinis minæ pro interminatione.

Hic axis pro fera, Græcū; pro parte currus, Latinū.

Hic cassis, is, pro rete Latinum: hæc cassis, dis, pro galea Græcum: vnde cassida in accusatiuo.

Pax, Græcis est aduerbium silentij, cūm digitus ori apponitur: non admirantis vt docent aliqui. Latinis est quies.

Hic vel hæc calx pro calcæneo, Latinum à calcando:

do: hæc Calx, vel potius chalc, pro lapide cocto Græcum. Aliter Caper de orthograph. Nam pro materia calcs scribit, pro parte pedis calx.

Fucus pro ape Latinum; fucus vel phucus pro purpura, Græcum.

Gallus cùm est vox Phrygia, fluuium significat, vbi Cybeles sacerdotes (ob id dicti Galli) emasculabantur. Vide Plin. lib. 5. cap. 32. Idem lib. 35. cap. 12. *Samia testa matris Deum sacerdotes, qui Galli vocantur, virilitatem amputant.* Vide Ouid. 4. Fast. ex illo loco: *Cur igitur Gallos, qui se excidère, vocamus, Cùm tantum à Phrygia Gallica distet humus?* Gallos apud Græcos album significat, inde Gallorum gēs vocata, quia corporibus albis sint præditi. Vnde Virg. lib. 8. *Æneid. de Gallis: Turn lactea colla Auro innectebant.* Gallus Latinis auis est nota, sed qui Latinè loquuntur solent addere, gallinaceus, propter ambiguitatem. Xenophon in Homonymis.

4. Syllabæ quantitas apud Romanos satis superq̄. distinguebat voces: quod nos, nisi in carmine, non sentimus. Huius generis sunt populus pro arbore prima longa; pro turba, breui. Palus, udis, prima breui: palus, i, prima longa. Vter, tris, prima longa: vter, a, um, prima breui. Labor nomē prima breui; verbum, longa. Colo, as, producit; colo, is, breuiat. Sinus pro gremio, breui; pro vase, longa. Pila lusoria breui, pila pro mortario longa: compilare verò à nullo horū ducitur, sed à Græco, teste Turnebo; nam pileten Æoles furem vocant, Hesiodus philetē. Vide Ios, Scalig. in Festum, compilare.

Plagæ pro funibus illis quibus retia tēduntur circa summam & imam partem; aut pro mundi regionibus,

bus, quæ Græcè climata dicuntur, breuiat; pro vulnere producit. Anus, pro vetula, breuiat; pro podice, producit.

Os oris, vnde osculū, producit; os offis breuiat. Teste D. Aug. in lib. de Grāmatica. & l. 3. c. 3. doc. Christ. Lucr. lib. 3. *Exos & exāgnis tumidos perfluēuat artus.*

5. Accentus mirè distinguebat ambiguū. nec hīc loquor de ridiculis illis sanè, palàm, porrò. hi enim nec erant apud antiquos ante Quintiliani tēpora, nec poterant amphiboliam parere, vt in prima regula admonuimus, præsertim cùm porrò pro deinde, merè sit Græcum: Sed de aliis secretioribus, & qui nostras aures omnino fugiunt. Aliter enim enuntiabant seps Græcum, aliter seps Latinum; quoniam illud per eta, i. e. longum scribitur Græcè; hoc per epsilō. i. e. tenue. Sed hoc illustremus doctorum testimoniis.

Lustra (inquit Festus Pomp.) significant lacunas lutosas, quæ sunt in siluis, a prorum cubilia: à qua similitudine, ij qui in locis abditis, & sordidis ventri & desidia operam dant, dicuntur in lustris vitam agere. At quum eiusdem vocabuli prima syllaba producit, significat nūc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem. illud à luto, hoc à luendo: *Adco* (inquit idem) duas habet significationes: nam cùm prima syllaba acuta effertur, idē significat quod accedo: vt cùm dicimus, *adco* prætores: cùm autem secunda, id est quod vsq̄ eò: non quidem secundum rationem, quia ad præpositio accusatiuis accommodata est, sed vetusta quadam loquendi consuetudine. Vide Festum in vocib. Ergo, muscerda, parret, pone, sagaces, quādo. & Aul. Gelliū lib. 6. c. 14. de quiesco. *Quidam* (inquit M. Varro) reprehendūt, quòd pluit, & luit dicamus in præterito & præsentī tempore, cùm analogia

*analogia sui cuiusque temporis verba debeant discrimina-
re: falluntur, nam est, ac putant, aliter: quod in prateritis
v. dicimus longum luit, pluit: in presenti breue luit pluit.
Ideoque in venditionis lege fundi, rata casa ita dicimus, vt
v. producamus.*

Donatus ad illud Terent. *Filium perduxere, vt vna
esset. i. vt cibum capiat & correptè.* Item ad illud, *vt de
symbolis essemus, melius, inquit, essemus producta e litte-
ra.* Ego in illis locis corruptum existimo Donatū, sed
tamen id quod volumus, ostendit. Cicero in Oratore
perfecto docet inclytus prima breui enunciari, infa-
nus prima longa. De hac re vide pulchrum apud Aul.
Gell. lib. 9. cap. 6.

6. Euphemismos. i. bona ominatio (inquit Deme-
trius Phaler.) est figura quæ odiosas res bonis verbis
edit, & impia itidem facta, piis. Hinc multa dicuntur
in cōtrariam significationem: vt benedicere, pro ma-
ledicere sæpe in sacris litteris: vt 3. Reg. cap. 21. *Bene-
dixit Naboth Deum, & regem.* Job c. 1. *Nisi in facie be-
nedixerit tibi.* Ibid. c. 2. *Videbis quòd in facie benedicat
tibi.* Ibid. *Benedic Deo, & morere.* Sic sperare pro time-
re: sic potiri hostium, & potitus hostium apud Plau-
tum in Captiuis, pro captiuum esse: sacer pro execrā-
do, &c. Antiqui sum moperè obseruabant auguria, sed
illa præcipuè quæ ab hominum ore prodibant, quæ
propriè omina vocabantur: Hispanè Alfil Toledano.
Cic. 1. de Diuinat. *Neque solum Deorum voces Pytha-
goræ obseruauerunt, sed etiam hominum, quæ vocat omi-
na: quæ maiores nostri quia valere censebant, idcirco om-
nibus rebus agendis QVOD BONVM, FAVSTVM,
FELIX, FORTVNATVMQVE ESSET præfaban-
tur. Rebuq; diuinis, quæ publicè fierēt, vt FAVERENT*

LINGVIS imperabatur, &c. Fauere autem linguis
non intelligo idem esse quod tacere, vt multi arbitrā-
tur, sed bona verba dicere: nam credebant vitari sa-
cra, si quis dura, mala, vel ominosa verba loqueretur.
Tibull. lib. 2. eleg. 2. *Dicamus bona verba (venit nata-
lis) ad aras: Quisquis ades lingua vir mulierq; faue.*
Ouid. 1. Fast. *Prospera lux oritur, linguisq; animisq; fa-
uete: Nunc dicenda bono sunt bona verba die.* Horat. 3.
Carm. *Malè ominatis parcite verbis.* Sed exemplis
agamus.

Adoleo & adolesco crescere est, sed in sacris (vt no-
tat Seruius ad illud Virg. 4. Georg. *Pancheis adolescūt
ignibus ara*) incendere & cremare, sed per figuram eu-
phemismon. Nam quia victima & altare verbenis, tu-
re, vino, & extis crescebant & augebantur, dictum est
adolescere pro cremare. vide Festum & Nonium.

Maclare ex eodem omine dictum est pro interfi-
cere, cum propriè sit augere, hoc est magis auctare.
vnde mactus, id est magis auctus. Seruius ad illud
Virg. *Maclant lectas de more bidentes, verbum sacrorum
inquit, per euphemismon, vt adolere.*

Rectè pro nihil, aut non, aut malè. Terent. Heaut.
*tum quod dem ei rectè est, nam nihil esse mihi religio est
dicere.* Idem Eun. *Nunquid vis? C. rectè, id est non. vel
nihil.* Plaut. Asinar. *Hæc rectè quæ tu in nos dicis, aurū
atque argentum merum est.*

Sacer dicunt esse nomen medium: vt Græcis Ana-
thema; & nunc in bonam, nunc in malam partem ac-
cipi. Sed quid sit homo sacer, vel Anathema, ab anti-
quissima historia petendum, quam narrat Io. Zetzes
histor. 23. Chiliad. 5. Cuius carmina sic vertebam:

Catharma

*Catharma quondam tale purgamen fuit
 Si pestis, aut fames, vel alia calamitas
 Vexaret urbem ira Deorum percitam,
 Ad victimam deformis ante omnes homo
 Purgamen atque pharmacus ductus fuit.
 Cùm ventum ad aram est, caseum, ficus, ador
 Ipsi in manum dabant: deinde septies
 Pudenda scillis verberabant victime,
 Caprifico, & aliis surculis agrestibus.
 Agrestiumq; vtebant ramis arborum
 Deuota membra: tum sacrum cinerem grauis
 Leuamen urbis ventilabant in mare.*

Hæc ille atque alia: citatq. testem Lycophronem & Hipponactem. Idem Chiliada 8. histor. 239. cineres spargi solitos addit per totam ciuitatem. Suidas præterea in dictione Peripsema, addit dicere solitos ciues ad huiusmodi anathemata: *Purgamen pro nobis esto, salus, & redemptio.*

Huiusmodi sacrificium Hebræis vocabatur Azazel. i. caper emissarius: de quo Leuit. cap. 16. ab Ez. i. caper, & Azal. i. abiit. Græcis Apotropæon, siue Apopompæon, id est malorum depulsio. Dicebatur etiam propriè Anathema. Itaque Sacer apud Latinos idem est quod anathema Græcis, & ita per euphemismon pro execrando accipitur. Quâquam Monachus Menesius, qui de accentibus scripsit, aliter quæstionem soluit: contendit enim in sacris Bibliis duo esse nomina Anáthema, & Anathéma: & illud cum accentu in antepenultima & cum epсило in penultima semper accipi in malam partem pro execrando: at cum ac-

centu

cetu in penultima, & eta, i. e. longo, semper accipi pro donario, vel re templis dicata. Ego scripturam quidè in Bibliis Græcis sic reperiri animaduerti, sed quomodo ab eodem verbo *anatheina* duo ducantur nomina contrariæ significationis non video. Vnum semper nomè est anáthema siue anathéma, vt sacer apud Latinos. Quid est igitur illud tam crebrò in Cõciliis repetitum, *Anathema sit?* Respondeo primùm posse dici per Euphemismon: vt benedicere, pro maledicere: quasi dicat: Anathema sit, id est, sit benedictus. Quia viros sanctos non decet maledicere. Deinde respondeo, posse etiam intelligi iuxta propriam & genuinã nominis notionem: Anathema sit, id est, sit peccatum pro toto populo, sit deuotio, ferat omnia populi peccata. Ita D. Paulus ad Rom. 9. optabat esse anathema post Christum pro fratribus, id est, se deuouere & hostiam fieri à Christo. i. post Christum. quia Christus fuit pro nobis hostia, & factus est pro nobis peccatū, cùm peccatum non haberet: Et verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Festus in voce Sacer, mihi non placet, aut eius verba corrupta leguntur. Illud verò Virgilij; *auri sacra fames*: alia res est. Nam Græci *ieron.* i. sacrum pro magno solent vsurpare. vnde os sacrum. i. magnum: & morbus sacer. i. magnus vel comitialis. Ita Plutarchus de industria animalium. Vnde Adag. *sacram ancoram soluere* i. magnam.

Alter, in auguriis dicebant pro non bono, vt ait Festus in dictione Altera auis. Et in senatu dicebat consul: *Qui hoc sentitis, huc trāsīte: qui alia omnia, illuc.* i. qui negatis, vel dissentitis. Cic. lib. 1. epist. De tribus legatis, frequentes iere in alia omnia. i. dissensere. &

lib.

lib. 10, Eum senatus reliquit, & in alia omnia discessit. Vide Suidam in voce Eumenides: & Callias.

DE ANALOGIA SIGNIFICATIONVM.

His regulis præmissis, ad analogiam significationum transeamus.

Ius iuris propriè significat diarium, siue portionem victus. Antiqui enim (vt inquit Valer. Maxim. lib. 2.) adeò erant continentiaè attenti, vt frequentior apud eos pultis vsus, quàm panis esset. Plin. lib. 18. cap. 8. Pulte autem, non pane vixisse longo tempore Romanos manifestum, quoniam inde & pulmentaria hodie quoque dicuntur. Non itaque vescabantur carnibus, sed oleribus aut pultibus, totumq. edulium ius vocabant. Horat. 2. Serm. *Est operæ pretium duplicis cognoscere iuris Naturam.* Huius autem iuris in conuiujs pares dabantur vnicuique partes: vnde Homerus, conuiuium æquale ferè semper nominat. Vocabantur verò Duplicari (vt ait Varro) quibus in conuiujs ob virtutem duplicia vt darentur cibaria fuit institutum. Cuius rei etiam in sacris Biblijs fit mentio. Nam Genes. cap. 43. maior portio data est Beniamino, quàm cæterorum cuiuslibet. Itaq. propriè ius est quod Hispanè dicimus Quiñon, parte, porcion, ordinario. Græcis est Chœnix, id est, dimensum (vt vocauit Terentius) Hebræis est Man. à verbo maná, id est diuisit vel numeravit. Nam vbilegitur Daniel. cap. 1. *Et constituit illis rex annonam per singulos dies de cibis suis:* Hebraicè legitur maná. Hinc igitur metaphoricè ius vocatur munus illud quod suum cuique tribuit.

Vertex

Vertex (inquit Fabius lib. 8. cap. 2.) est contorta in se aqua, vel quicquid aliud simile vertitur: inde propter fluxum capillorum pars est summa capitis. & ex hoc, quod est in montibus eminentissimū. Valla lib. 6. cap. 11. Rectè (inquit) dixeris hæc omnia vertices, propriè tamen vnde initium est. Quare nemini debet mirum videri, cur interdum vna vox plura significet. Hæc illi. ego tamen magis assentior Charisio lib. 1. Vertex (inquit) à vertendo, vortex à vorando: & vult Plinius verticem immanem vim impetus habere: vt *ingens à vertice pontus:* vorticem verò circumactionē vndæ esse: vt, *Et rapidus vorat æquore vortex.* Caper Grammaticus: Vortex fluminis est, vertex capitis.

Tempus, vt Varro scribit, est mundi interuallū & motus diuisum in partes aliquot, ab Solis & Lunæ cursu, à quorum tenore temperato tempus dictū est. Tempora in capite, Hispan. *las sienes*, ob id dicta putant, quòd ab iis indicia petamus senectutis. Posuit enim natura in multis animantibus ætatis signa: vt veterinis & ouibus in dentibus, ceruis in cornibus: sic homines in temporibus gerunt ætatem. Vnde Homerus senes vocat *Poliocrotaphos*, id est, canorum temporum, quia plurimum inde cani incipiunt. Nā priora capitis humiditatis pituitæque plus habent, quàm posteriora. Virg. 5. *Aeneid. Emula nec dum Temporibus geminis canebat sparsa senectus.* Vide Alex. Aphrodis. problemata: & Columellam lib. 6. cap. 29.

Nepos (inquit Charisius) significat & certū cognitionis gradum, & rei auitæ consumtorem. Mihi tantum significat filiorum filium. Romani pueri patris tradebantur erudiendi, & castigandi: vnde prouerbiū; *Nec sis patris mibi.* Quia patris, etiā si amēt,

B

nesciunt

nesciunt ad peccata conuiuere. Aui contra impotentius amant, omnia indulgent, castigare nesciunt. Inde nepotes euadunt perditissimi. Aristoteles 3. Ethic. in calce intemperantiam vocat *Acolasiam*, id est incastigationem; & acolasti dicuntur incastigati. Tales igitur sunt nepotes. Inuenio & apud Græcos Nepodes vocari nepotes, quasi sine pede, hoc est fundamēto: quia filiis fundamentum rei familiaris non erunt: dilapidant enim rem familiarem. Qui deducunt à nepa. i. scorpione, quia filios deuorat, mihi non placent.

Tollere liberos, tollere onera, tollere in crucē, tollere aliquem è medio vel è vita; semper est subleuare. Sed tollere pro educare vel habere filios, ex antiqua consuetudine petendum. Antiquitus pueri recenter nati terram primùm omnium tangebant, tanquā rerum omnium parētem. auctor est Plinius in proœmio lib. 7. Tertulliani verba sunt: *Dum prima etiam constitutio infantis super terram statim Edæ sacrum est. Sapientiæ. c. 7. Et ego natus accepi communem aërem, & in similitur factam decidi terram.* Sic positum infantem patres solebant statim alleuare: qui autem non tollebatur, vt abdicatus & proiectus habebatur, idque inauspicatū habebatur. Papinius vltima filia deplorat seruulum immatura morte surreptū, sed antè donatum libertate, hæc addens: *Mens ille, meus, tellure cadentem Excepi.* vide Turneb. lib. 22. c. 11. & lib. 4. c. 15. D. August. lib. 4. de Ciuit. Dei. c. 11. *Ipsè leuet de terra, & vocetur dea Lenana.*

Cernere (inquiunt) est videre, est pugnare, & cernere hæreditatem, est adire hæreditatem. Non ita est: nam propriè cernere est separare furfures à farina. i. cribrare: Hispanè, *cerner*. Plin. lib. 18 c. 11. *Posteaq̄, gypsi*

gypsi pars quarta inspargitur, atq̄, vt cohaerit, farinario cribro subcernunt, qua in eo remansit, exceptitia appellatur, & grandissima est: rursus qua transit, arctiore cernitur, & secundaria vocatur. Hæc Plinius. Cùm igitur cernere sit propriè separare furfures à farina, nō malè pro discernere, & discriminare cœpit accipi: deinde etiam pro dimicare, quia olim lites omnes & præcipuè de terminis agrorum ferro decernebātur. Et Stobæus sermone 8. ex libro De moribus gētium Nicolai hæc refert. *Umbrici cūm controuersias inter se habēt, pugnant armati, sicut in bello, & qui suos aduersarios interemerint, iustiorē causam habuisse videntur.* Vnde Ennius apud Ciceronem: *Ferro, nō auro vitam cernamus utriq̄.* Et Virgil. 12. *Æneid. Inter se coiisse viros decernere ferro.* Sic enim legit Faërnus ex antiquis codicib. Postremò, cūm ait Vlpianus: *Titius hæres esto, cernitoq̄, in diebus centum proximis, quibus scieris, poterisq̄: nisi ita creueris, ex hæres esto:* Cernere pro deliberare accipitur: Nam *cretio* est certorum dierum spacium, quod datur instituto hæredi ad deliberandum vtrum expediat ei adire hæreditatē, necne. Varro. lib. 5. dum huius verbi etymon conatur indagare, tres significationes sic ad vnam reducit: *Dictum cerno à creo, id est, à creando, ab eo quod cūm quid creatum est, tum deniq̄, videtur. Hinc fines capillorum discreti, quod finis videtur discrimen. Cernito in testamento, id est, facito, videāt te esse hæredem, &c.* Hic Varro mihi non magnoperè placet, sed tamen quod volumus efficit. Ego certè multo antè docui, quod postea Iosepho Scaligero placere animaduerti, cerno à *crino* Græco deduci, id est, iudico: Vnde crimen, de quo iudicatur, & crines qui discernuntur.

Opus (si carnificibus linguæ Latinæ, id est, Grammaticis credas) in mille munia distrahitur; nūc enim substantiuè indeclinabile, nunc adiectiuè indeclinabile accipiunt, & omnibus ferè casibus iungi posse asseuerant: quin etiam sunt qui, opus habeo, pro necesse est mihi, dicant. Ego hæc omnia puto deliramenta. Nam nec opus sumitur pro necesse est, nec aliud vquam significat, quàm hoc nomen opus, operis: vt opera nostra, opera regis. Nā cūm dicis: libri sunt mihi opus, significas, libros esse mihi omnia. Hispanè, *el todo*: cūm autem dicis: opus est mihi libris, dicis, totum negotium esse mihi in libris: sic opus est factio. i. negotium & difficultas, siue vsus est in factio. Sic Virg. *Nunc viribus vsus*. i. nunc est vsus, opus, negotium, & tota vis in viribus. Hoc melius intelligetur, si addas adiectiuum: Horat. lib. 1. carm. *Sunt quibus vnum opus est intacta Palladis urbem carmine perpetuo celebrare.* Virg. 6. *Æneid. Hoc opus, hic labor est.* Cūm additur genitiuus, longè alia res est, quàm Grammatici putāt. Ouid. *Non minor est virtus, quàm querere, parca tueri; Casus inest illic, hic erit artis opus*. i. in hac parte totum est negotium artis. Propert. lib. 2. eleg. 10. *Magni nūc erit oris opus*. i. negotium & labor. Græci dicunt: *ergon eurēin*, Cicero vertit, difficile est inuenire.

Volo, as, & volo is, valdè diuersa videntur. Sed accipe M. Varronis verba ex lib. 5. ling. Lat. *Volo à voluntate dictum, & à volatu, quòd animus ita est, vt puncto tēporis peruolet, quòd volt.* Idem lib. 8. *Fit enim vt rectus nonnūquā sit ambiguus. Vt in hoc verbo volo, quod id due significat, vnū à voluntate, alterū à volādo: itaq, à volo intelligimus volare & velle.* Hæc verba sunt obiectio cōtra Varronē, quorū respōsio Varroniana desideratur.

Puto

Puto as, propriè est putum facere (vt ait Varro) Hisp. *podar*, idēd antiqui purum putum appellabant. Vnde disputatio & computatio, & putator, qui arbores puras facit. Ideò ratio putari dicitur, in qua summa fit pura. Sic is sermo, in quo pura disponūtur verba, ne sit confusus, atq. vt diluceat, dicitur disputare. Hæc ferè Varro. Hinc igitur apta est translatio ad cogitationem, cūm in dubiis sententiis amputamus superflua, & vnam seligimus, quam sequamur.

Vas vadis, & vas vasis quantum differant, notū est. Sed vas pro sponfore, antiquitus erat, hic vadis à vadendō. i. eundo, quia qui vades dabat, vadere ei in urbem erat necesse. Horat. satyr. 1. *Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem est, solos felices viuentes clamat in vrbe*: postea verò ex vadis seu vades factum est vas. At vas pro poculo antiquè vasum dicebatur: vnde vasculum & vasa in plurali. Nonius Marcel. in illo Ciceronis lib. 3. offic. *Vas factus est alter*, notat vas positum pro vades. Ac nescio an alibi reperiatu vas in recto pro sponfore.

Flamen masculinè sacerdotem significat, & neutraliter flatum ventorum; sed pro flatu an in recto reperiatu, dubito: in plurali tritum est flamina, & aliquando in sexto casu singulari flamine. Citatur in recto singulari ex Arato Ciceronis: *Inferior paulò est Aries, & flamen ad Austri inclinatio*: sed legendum est: *flamina ad Austri*. Quid si potius hic flāmen pro sacerdote scribēdum sit duplici m; nam vt Dionysius Halicarn. ait, dicitur à flammeo. i. linteo rubro: non à flamine, vt aiunt Grammatici.

Pecus udis, & pecus oris, sic distinguūt Grammatici: *Vna sola pecus inficit omne pecus*. ipsi magis ad pecudes

B 3

cudes

cudes ablegandi. Sospater Charisius lib. 1. *Alia autem quauis plurali numero per omnes casus declinētur, nominatiuum tamen singularem, vocatiuumq; non habent: ut dapes, preces, proceres, pecudes, fruges, fauces, vires, &c.* Itaque aut caret recto, quod ait Charisius, aut rectum erit, hæc pecudes, is.

Appello as, & appello is, apud antiquos non differant. Nam appellare erat idem quod applicare: vt, appellare ad molem nauiculam. Postea factum est, vt pro imponere nomen sit paululum immutatum: vt appellatus Aphricanus: ex Nonio. Et appellare senatum, appellare consules, quasi appellare ad maiorem potestatem videri dictum potest: nam dicitur etiam: appellare Tribunos, & appellare ad Tribunos.

Posis (vt aliquid quoque de Græcis attingamus) varia videtur significare: nam pro portione siue haustu sæpissimè accipitur, & non rarò pro marito. Sed à portione ad maritum fit elegans translatio. Nam quemadmodum terra portioni siue aquæ mista arborum & feminum redditur fecunda generatrix: ita feminæ mixtus vir procreandorum liberorum esse causa intelligitur. Hanc Græcam vocem Virgilium habuisse ante oculos crediderim, cum 2. Georgic. hæc scripsit: *Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt. Tum pater omnipotens fecundis imbribus æther Coniugis in gremiū late descendit, & omnes Magnus alit, magno commistus corpore, fœtus.* Huc refer illud Iuuenalis Saty. 10. *Quot longa viros exorbeat vno Maura die.*

Cælum pro mundo & instrumento cælandi dicunt accipi, sed manifesto errore, nam cælum pro mundo seu æthere cum æ, debet scribi, quicquid dicat Aldus & alij multi. Nam à Græco *Koilon*, id est, concuum deducitur

deducitur: & id videntur verba Varronis, licet corrupta, sentire. Quæ sic legit, & emendauit Ios. Scalig. *Quare à cauo cauea, & caulla: & conuallis, cauata vallis, & cauadium: vt cauum sit ortum, vnde omnia apud Hesiodum à caho: à cauo cælum.* Hinc locum Plinij restituo lib. 2. ca. 4. *Cælum quidem haud dubiè cauati argumento diximus, vt interpretatur M. Varro.* legitur cælati, pro quo supposui cauati. Sed nemo est iã mediocriter eruditus qui pro mundo, non scribat cælū, pro instrumento cælum.

Res, multa videtur significare: Vnde Ausonius in monosyllabis quærit: *Imperium, litem, venere cur vna notet res?* Respondeo, Res, negotiū, & apud Græcos *Chrēma*, pragma esse nomina quæ vocant Dialectici transcendentia, quibus omnia subiiciantur. Sed tamen significati variatio ex adiunctis dependet. Pro imperio sumpsit Virgilius in illo. *Postquæ res Asiæ, &c.* Pro lite Horat. lib. 1. Saty. *Dubius sum quid faciam, tene relinquam, an rem?* pro venere passim apud Comicos: vt Terent. *Postquam sensit me tecum rem habere.* Sumitur & pro multis aliis rebus, sed eadem est significatio. Sed iã aliqua de particulis (quas indeclinabiles vocant) addamus: nec de omnibus, sed quæ præcipuè videantur.

Cum, præpositio, & aduerbium temporis dicitur: sed magno cum errore. Nam cum tēpus significatur, non Cum, sed quum aut qum, debet scribi, antiquitus semper Quom. Hæc Victorinus de orthographia.

Vt, dicunt accipi pro Quauis, sed id imperitè docetur. Nam Vt semper & vbique similitudinis est particula, vt ostendemus. Quū videtur accipi pro quauis, deest Esto, fac, da. Quid. *Protinus vt redeas, facta*

videbor annus. i. fac vt, esto vt, protinus venias. Cicero 2. Fin. Esto fecerit, si ita vis. i. esto vt fecerit. Horat. Sat. 6. lib. 1. Namque esto, populus Leuino mallet honorē, quam Decio mandare. Quintil. lib. 12. c. 1. Da nunc vt crimine manifesto prematur dux bonus.

Vt, dicunt accipi pro Vtinam: Terent. Adelph. Ut Syre te magnus perdat Iupiter. Catullus in Coma: Iupiter, vt Chalybum omne genus pereat. Horat. 2. Serm. Iupiter, vt pereat positum rubigine ferrum. Sed in his & aliis quis non videt deesse Oro, precor, quæso? Vt in illo Liuij lib. 1. Iupiter pater, si est fas hunc Numam Pompilium regnare, vt tua signa nobis certa, ac clara sint. Terent. Andr. Deos quæso, vt sit superstes. Cic. 2. Catil. Deos immortales precari, venerari, atque implorare debemus, vt urbem defendant.

Vt, dicunt negare post verba timoris; quod monstrum ita vulgare est, vt doctis etiā imposuerit. Nam Lambinus, in illo Horat. lib. 1. Satyr. 3. Nam vt ferula cedas meritum maiora subire verbera non vereor: frustra fudat, & nihil explicat. Nec intelligit, Vt, significare, quemadmodum, vel quomodo, vt si dicas: Litteras ad te misi, vereor vt reddantur. Et post verba timoris solere apponi has particulas, quemadmodum, vel quomodo, in significatione Vt, tritum est, & peruulgatū. Cic. in lib. 11. epist. 10. Timeo, quemadmodum hac explicari possint. Et cum aliis verbis: Cic. pro Rosc. Postulatio breuis, &, quomodo mihi persuadeo, aliquanto æquior. Idem pro Quint. Quem, quomodo nunc intēdit, ne viuum quidem tunc putabant. Idem Att. Nam, quomodo nunc est, pedem vbi ponat in suo non habet. i. vt nūc est. Qui docēt Vt negare post verba timoris, quid dicent, si post Vt, sequatur negatio? Cic. pro Marcel. Ve-

reor,

reor, vt hoc quod dicam, non perinde intelligi auditu possit, atque ego ipse cogitans sentio. Quem locum quia conatur peruertere Lambinus, alios adiūgam. Cic. 2. De leg. Quocirca vereor cōmittere, vt non bene promissa principia ponantur. Idem 2. Tusc. Et tamen veremur, vt hoc quod à tam multis, & tot locis perferatur, natura nō patiatur. Idem Att. lib. 7. Si manet vereor vt exercitiū firmum habere non possit. Quintil. lib. 8. c. 3. Oppido, quo sunt vsi paulum tempore nostro superiores, vereor, vt non iam ferat quisquam. Cæsar lib. 5. Gal. cap. 12. Veritus, si ex hybernis fuga similem profectiōem fecisset, vt hostiū impetum sustinere non posset. Quem locum peruertere conatur Aldus à Grammaticis deceptus. Plaut. Bacch. 16. Metuo, vt hodie ne possim emolirier. Ne pro non dicebant antiqui, vt sæpe Terentius. In omnibus his locis, imò & semper, particula Vt, accipitur pro quomodo vel quemadmodum: vt cūm dicimus: Oro te, vt perficias, id est, ita te oro vt perficias. Hoc fortasse durum videbitur iis, qui Latinam linguam ignorant, & aliter sunt imbuti: nos tamen hæc latiūs alibi disputauimus.

Ne, post verba timoris inculcant isti mutare significationem: quid hi dicent mihi, si post Ne, sequatur alia negatio? Cic. Att. lib. 9. Sed timeo ne non impetrem. ibid. lib. 5. Vnum vereor, ne senatus propter urbanarum rerum metum Pompeium nolit dimittere. Ibid. lib. 14. Vereor ne nihil habuerit. Idem lib. 10. fam. Non enim vereor, ne non scribendo te expleam. Ibid. lib. 6. Quibus litteris intellexi, te vereri, ne superiores mihi redditæ nō essent. Sed in his & similib. Ne non est Vt, vel quomodo, vel quemadmodū. Hæc tum verò particularum vsū sic explico: Si timemus

B 5

fugienda

fugienda, dicemus, timeo ne; si verò cupita & optata, dicimus, timeo vt, vel ne non: vt, timeo ne pater veniat; quia nolo patrem venire: timeo vt pater veniat, quia illum venire desidero. Sic loquuntur qui Latine sciunt. Itaq; Ne semper prohibet, dum longa est: vt ne facias, ne dixeris: si verò postponatur & breuietur, alia vox erit, non eadem; vt, credisne, dubitasne? Næ verò cum diphthongo Græca vox est, & significat certè.

Vel, in varias significationes distrahitur. Virgil. *Vel Priamo miseranda manus*. Donatus accipit pro etiam; Budæus in commentariis pro Nam; alij pro saltem. Ego dico deesse alterum vel: nam hæc particula sola poni non potest. Terent. Eun. *Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario fac tradas*. tolle hinc duo vel, & videbitur alia significatio. Cic. Q. Fratri: *Sunt ista quidem vel magna, vel potius maxima*. tolle secundum membrum. Terent. Phorm. *Sumeret vel fœnore, vel alio modo*. Persius: *Vel duo, vel*. Sed hæc satis erūt ad reliqua, quæ multa supersunt, intelligenda.

Quum hæc scriberem, ecce tandem quidam mihi obiecit: In nominibus propriis me obtinere non posse, quin ambiguitas, siue, vt Barbari vocant, æquiocatio reperiatur. Petrus siquidem & Paulus in hunc & in illum propriè & ex equo possunt cadere. Cui ego respondebam, Cicero, aut Tullius non esse nomina integra, sed partes nominis. Nomen integrum est, Marcus Tullius Cicero: cuius frater Quintus Tullius Cicero vocabatur. Sed quum ambiguitas non timetur, parte nominis contenti sumus: vt Cicero dixit. Noui ego Salmanticae fratres tres generosos

rosos qui Antonij vocabantur, sed cum hac distinctione, Maior, Secundus, Tertius. Duo nunc viuimus Salmanticae litteris humanioribus præfecti, magister vterque, Franciscus vterque, Sanctius vterque, primariae cathedrae rector vterque. Integrum itaque meum nomen est, Magister Franciscus Sanctius Brocensis Rhetorices primariae cathedrae Salmantinae præfectus. Vale.

FRANCISCVS SANCTIVS BROCENSIS AUDITORI- BUS SVIS S.

VVM multa hætenus in vulgus ediderim, reuerentia Hispaniae matris impeditus sum, ne inter illa & hoc documentum de abusu Latine loquendi insererem: ne videlicet nomen Barbara, quod fortasse immeritò apud exteras nationes acquisiuit, hoc etiam peccato pro palato confirmaretur. Quis enim iam doctorum Latine loquitur, præcipuè apud Italos, postquam Petrum Bembum Latine linguae instauratorem Latine loquentes audiunt execrantem? Sed tanta est stultorum hominum & præcipuè ludimagistrorum peruersitas, vt quo magis admoneantur, eò diutius in imbibita opinione perseverent. Quare mihi temperare non potui, quoniam illi mihi tam crebro stomachum mouerunt, quin etiam cum Hispania nostra nota, quæ in hoc tam crasso errore diutius occupetur, hanc assertionem in vulgus comprobata emitterem. Hoc idem iam ante me asseruit Ferdinandus Pintianus Græcè & Latine impensè doctus. Hieronymus certè Osorius si se loquentia omnino tradidisset,

tradidisset, non exulta illa & numerosa oratione tanto-
perè valuisset. Nihil est enim quod ita repugnet limatae
orationi, quam illa extemporales loquendi profluvies.
Quare vos, Auditores carissimi, experto doctore creden-
tes stilum diligenter exercete, verbaq; Latina passim ef-
fuentes communi sensu carere affirmare ne dubitetis.
Valet.

L A T I N E L O Q U I C O R R U M P I T
I P S A M L A T I N I T A T E M.

Obiectio prima.

VSus & experientia dominantur in artibus: nec
vlla est disciplina in qua non peccado discatur.
Nam vbi quid perperam administratum cesserit im-
prosperè, vitatur quod fefellerat, illuminatq; rectam
viam docentis magisterium. Hec Columella lib. i. c. i

Responsio.

Verè & sapienter Columella. si de artibus loqua-
ris: sed Latinè loquendi nulla est ars. Hoc enim
obseruatione rerum innumerabilium constat. Gram-
matica, Musica, Rhetorica, & similes errando addis-
cuntur: sed, vt inquit Fabius lib. i. c. 6. Aliud est La-
tinè loqui, aliud Grammaticè loqui. Quasi dicas: Li-
bris opus habeo; Adhibeo tibi fidem; crimen læsæ
maiestatis; ille tenetur hoc facere; ego amo Deum:
Grammaticè quidem dicas, Latinè non dicas. Nec e-
nim satis est Latinas quærere dictiones, delectus ad-
hibendus est in verborum cõiunctione, quem isti lo-
cutuleij miris modis dilacerant. Non enim quicquid
Latinum est, statim Latinè dicetur: Habere orationè
dicimus, non facere; verba facere, non agere: agere
gratias,

gratias, non facere; fer opem dicimus, da opem non
dicimus: dare verba vsitatum est; tradere, seu præbe-
re verba inauditum. Quid dicam de illis, qui sibi do-
cti videntur, & passim habentur? Quidam enim ex il-
lis scripsit: Vigilant milites in monte, pro speculatur
de monte: tentat frangere aciem, pro conatur aciem
perrumpere; dimisit suos milites, pro dimisit copias,
seu exercitum; impediuit com meatum, pro interclu-
sit; victu carebat Cæsar, pro re frumentaria; duxit vi-
neas, pro egit; primi in consilio, pro consilij principes;
reportarunt prædas, pro egerunt; milites monuit, pro
hortatus est; signum fecit, pro signum dedit; renoua-
uit prælium, pro restituit, aut redintegrauit; acie or-
dinauit, pro instruxit; redierunt milites, pro recepe-
runt se; misit ad succurrendum, pro misit subsidio; fe-
cerunt vim, pro impetum fecerunt; magnis viis con-
tendit, pro magnis itineribus; perdidit opportunita-
tem, pro amisit occasionem: Sic itaque loquuntur qui
linguam, non stilum exercent.

Obiectio secunda.

Propter crebras in variis disciplinis disputationes
Latino fermone assidue loquendum.

Responsio.

Serias & graues disputationes litteris, non ventis
debere mandari quis est qui ignoret, nisi clamorus
disputator, aut cerebrosus vociferator? An ideò sem-
per assuescendum est loquelæ, vt postea dicamus, no-
leitas, voleitas, & per modum præteritionis, dico quodd,
& nota quòd Pappa habet aures? Quòd si talis vrgeat
necessitas, qui Latinè scripserit, blaterones superabit.

Obiectio tertia.

Si quis linguam Gallicam assequi studeat, optimè
illam

illam cum Gallis loquendo comparabit.

Responsio.

Dissimile admodum est linguarum aliquam cum Latina, quæ iam nulla est, comparare. Si vlla esset natio quæ purè Latinè loqueretur, nō dubito quin apud illos Latina facilitas loquēdi perdisceretur. Sed nunc soli sunt libri ad quos recurrendum est, si purè Latinè scribere velimus. Idem esto iudicium de Græca, vel Hebræa lingua, quas non vt loquamur, sed vt intelligamus addiscimus.

Obiectio quarta.

Non desinunt isti onocrotali subinde obiicere, seu verius obganire: moris esse vt infantes paruuli papas, mamas, taytas balbutiant, qui tamen postea in melius corrigantur.

Responsio.

Nemo sanæ mentis tale consilium probabit, vt ineptæ nutrices doceant, quæ postea sint dedocenda. Ego certè, qui plurimos liberos sustuli, nunquam id sum passus, qui Quintiliano autore didicerim, non assuescendum puerum sermoni, qui dediscendus sit. Quid quòd optima eodem labore, aut fortasse facilius edocentur.

Obiectio quinta.

Si Latinè loqui non esset laudabile, non ita passim ab omnibus commendaretur: Et omnes Academiæ legibus sanxerunt, vt & Latinè legatur, & disputetur.

Responsio.

Quasi verò quidquam tam sit valde, quàm nihil sapere, vulgare: vt præclarè 2. de Diuinatione scripsit Cicero. Sed quoniam tu mihi stultorum turbam

bam obiicis, qui Latinè loquentes colūt & admirantur: ego tibi contrà doctissimorum iudicium & consensum opponam, qui huiusmodi pestem, siue loquētiam auersantur.

CICERO LIB. II. DE ORATORE,
de exercitatione agens, sic inquit.

Sed plerique in hoc vocem modo, neq. eam scienter, & vires exercent suas, & linguæ celeritatem incitant, verborumque frequentia delectantur. In quo fallit eos quod audierunt: Dicendo, homines vt dicant, efficere solere. Verè enim etiã illud dicitur: Peruersè dicere homines peruersè dicendo facillimè cōsequi. Quamobrem in istis ipsis exercitationibus, & si vtile est etiam subito sæpe dicere, tamen illud vtilius sumpto spatio ad cogitandum paratius atq. accuratius dicere. Caput autem est, quod, vt verè dicā, minimè facimus (est enim magni laboris, quem pleriq. fugimus) quamplurimum scribere. Stilus optimus & præstantissimus dicendi effector ac magister.

Cicero primo Offic. §. Intelligendū est etiam, &c. Vt enim sermone eo debemus vtī, qui notus est nobis, ne (vt quidam Græca verba inculcantes) iure optimo irrideamur: sic in actiones, omnemq. vitam nullam discrepantiam conferre debemus.

Quintilian. lib. 1. c. 1. Ante omnia ne sit vitiosus sermo nutricibus. Has primū audiet puer, harum verba effingere imitando conabitur. Et natura tenacissimi sumus eorum quæ rudibus annis percipimus: vt sapor quo noua imbuimus, durat: neque lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt.

possunt. Et hæc ipsa magis pertinaciter hæret, quæ deteriora sunt. Nam bona facile mutantur in peius: nunc quando in bonum verteris vitia? Non assuescat ergo, ne dum infans quidē est, sermoni qui dediscendus sit.

Erasmus lib. 8. Apophtheg. sic ait: Pollio dicebat; Commodè agendo factum est, vt sepe agerem: sed sepe agendo factum est, vt minus commodè; quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis, quàm facultas, nec fiducia sed temeritas paratur. Quod accuratè factum velimus, rarò faciendum est. Hac ratione ducuntur Itali quidam eruditi, qui licet pulchrè calleant Latinè, tamen vix vnquam adduci possunt, vt in familiari congressu Latinè loquantur. At si quando compellit necessitas, dicunt exactè, quasi de scripto. Noui Venetiæ Bernardum Ocularium ciuem Florentinum, cuius historias si legisses, dixisses alterum Sallustium, aut certè Sallustij temporibus scriptas. Nunquam tamen ab homine impetrare licuit, vt mecum Latinè loqueretur: subinde interpellabam: surdo loqueris vir præclare, vulgaris linguæ vestratis tam sum ignarus, quàm Indicæ. Verbum Latinū nunquam quiui ab eo extundere. Hæc Erasmus,

Budæus in Comment. Linguæ Græcæ, reprehendens Vallam circa reciprocorum vsu, sic ait: Id autem Laurentio non aliàs accidit, quàm ex praua loquentium consuetudine, quibus aut legendis aut audiendis inuiti erroris contagionem contrahimus: simul ex sermone extemporalis, & neglecto, cui inter familiares assuescimus, præsertim puræ Latinitatis ignaros: qua noxa fit interdum, vt quædã imprudentibus excidat: id quod aliquãdo experti sumus in autographis nostris, ita vt flagitiosè culpæ nos perpuderet.

Cornelius

Cornelius Valerius in fine suæ Syntaxeos: Hanc proprietatem in verborum coniunctione qui non obseruat, nec delectum habet vllum, is Barbarica phrasi omnem peruertit Latinitatem. Quod iis ferè solet accidere qui linguam Latinam ad idioma vernaculum detorquent.

Ioachimus Fortius in libello De ratione studij, cap. De scribendo. Nam ferè fit, vt qui loquuntur accuratè, minus eruditè scribant. Dum enim rerum illarum voluptate afficiuntur, imperfectiores oportet sint in altero. Nemo pari cura res duas vnquam tractauerit. Et infra: Quo pacto id genus homines, qui tãto plausu in tanta nugatorum corona nugari possunt, accuratè quicquam scripserint? Certè neminem vnquam vidi (nisi me memoria fallat) doctè scribentem, cui valde in promptu fuit colloquendi, differendiq. ratio. Et infra: Famam puerilem aspernemur, vulgo inertes videamur.

Ex Bartholomeo Riccio, lib. 3. De imitatione Ciceronis, in calce.

Non soleo ego (ne hoc quoque omittam) meum discipulum cogere, vt fit plerumque in scholis, quicquid ei dicendum vsu veniat, Latinè vt id proferre conetur. Vtrum enim plus commodi, an damni ad Latinam elegantiam, quam nos querimus, hoc afferat studium, nō planè satis habeo comprobatum. Equidem si meo discipulo cum iis versandum sit, qui tantum eo modo egregiè atq. splendidè loquatur, in eam cōsuetudinem eum inducerem omnino: id enim fieret, quod nos in nostra lingua, & Romani in hac ipsa sua Latina faciebant; vt nulla difficultate, multa etiam

C

cum

cum dignitate, quidquid postea vellet, commodè loqueretur. Sed quū hic à libris discessit, aut etiā à magistro suo, aliò locutionis suæ rationem referre cogitur, domi, in viis, cum familiaribus, ruri, in vrbe, aliò etiam modo loquendum est. Huc accedit, quòd infanti puero, dum ea quæ vult, & ex tempore, atq. subitò proferre laborat, multis partibus ea plura excidant, quæ ineptè, quæ inconditè, atq. incompositè, quæ deniq. nullius dignitatis sint, quamque vix tolerabilia sint necesse est. Ita fit, vt dum locutionis studeant celeritati, orationis ornatum omnem, atque dignitatem corrumpant. Quoniam autē quod in quotidiano sermone positum est, nihil admodum Latinæ orationi prodesse videtur ad eam dignitatem, quæ eius lingua merè germana est, ac omnino ea nobis aliqua exercitatione atque artificio comparanda atq. confirmanda est, equidem id diligentia ab vno stilo, qui dicēdi magister, & opifex est optimus, petendum esse censeo.

Obiectio sexta.

Propter varia inter gentes commercia, aut vt cum externis hominibus colloquamur, nō solūm vtile, sed necessarium aliquando est Latine loqui.

Responsio.

Ego Latinam linguam nō damno, stilum veneror & amplector; in quo qui probè fuerit exercitatus, si necessitas ingruat, repenti dicet: da mihi panem, vel aliud obsonium. Multis in locis Cicero commendat stilum. & ad Gallum lib. 7. sic scribit: Vrge igitur, nec transuersum, quod aiunt, à stilo; is enim dicendi opifex. Quid dignum illis imprecabor, qui sic admonent pueros: vel malè vel bene loquere cum M? Ex huiusmodi sterquiliniis tantā accepit lingua Latina labem

&

& calamitatem. Ego denique cum doctissimis, neminem excipio, viris teneo, nulla aut ætate, aut tempore aliena lingua, nedum Latina, esse loquendum.

EXPLODITVR GRAMMATICORVM ANTIPHRAISIS.

AD nauseam vsque repetunt indocti Grammatici Antiphrasin figurā: Parcas enim affirmāt dici quia nemini parcūt: & lucum, quia minimè luceat; & huiusmodi sexcenta monstra. sed ego illos hīc, vt in aliis omnibus, in media luce caligare, vel potius cæcutire ostendam; ac primūm omnium vocem ipsam Antiphrasin ignorant. φράσις enim non dictionem vnicam significat, sed orationem, aut loquendi modū: vt si queras an, opus habere, sit Latina phrasis, nec ne: itaq. si esset Antiphrasis quam illi somniant, aliter esset appellanda: ego verò Antiphrasin esse nō inficior, sed longè aliud esse quàm quod isti opinantur assue-ro. Est enim Ironiæ quædam forma; quū dicimus negando, id quod debuit affirmari: vt, non mihi displicet, non malè disputat; pro placet, & bene disputat. Plutarchi verba in Homerum hæc sunt, ἐστὶ δὲ ἀντίφρασις λέξις, τὸ ἐναντίον, ἢ τὸ παρακείμενον σημαίνουσα. i. antiphrasis est sermo (sic n. interpretor λέξιν ex Aristotele 3. Rhet. in principio) cōtrariū, quā positū est, significās. confirmat hoc tali Homericō exemplo: Neque hos videns gauisus est Achilles. Voluit (inquit) cōtrarium significare. i. videns hos mæstus fuit. Hæc Plutarchus. Antiphrasin etiam Iulius Ruffinianus non inter figuratas verborum enumerat, sed sententiarum: qui mihi tamen nō placet, quòd eam Latine vocari ait omisso-

C 2

nem;

nem, vt quum fingimus omittere ea quæ tamen dicimus. Virg.

Quid repetam exustas Erycino in littore classes?
atq. hæc de nomine, nunc rem ipsam excutiamus.

Si Platoni credimus in Cratylo, & Aristoteli tertio Rhetoricorum, qui nomina simulachra quædam & imagines esse asserunt rei illius quam imitatur & nominant: extremæ dementiæ fuerit nomina per contrariū sensum excogitare: quid enim putidius quam rem aliquam vocari leuem quia sit grauis? vel obscuram quia lucida sit? Nec obstat illud Teren. & aliorū: Ehodum bone vir. i. pessime. Nam hæc mera est Ironia, quum cōtrarium significamus. Aliudq. est tropū efficere, aliud nomina imponere. tum præterea Ironia pronuntiatione & gestu indicat quid velit: Antiphrasis verò si esset ex vsu sic significaret. Antiphrasin Quintil. lib. 8. sub Ironia recenset. Aristophanis interpres in dictione σκολια negat dici verba à cōtrario sensu: sic, τὰ δὲ δύσφημα ἐπὶ τὸ εὐφημότερον μεταλαμβάνεται, ἢ μὴν τούτων. i. quæ dura sunt, & malè ominata verba transmutantur in bene ominata, non autem per contrarium. Interpres Nicandri illud Homeri κύνες ἀργούς per euphemismō, id est, veloces, quia ἀργός semper piger significet. i. ἀργός.

Augustinus Dathus iam olim vidit Grammaticorum Antiphrasin vanum esse commentum: isq. libellum edidit De nouè nominibus falso per Antiphrasin dictis. Ego vt illius diligentiam laudo, quòd melius aliquid viderit; ita in etymo explicādo longè sæpe ab eo dissentio, vt suis locis demonstrabo. Hæc autem sunt, quæ ipse confutat nomina; Manes; lucus; bellum; officium; Parcæ; ludus; ocium; Cælum; Eumenides;

Eumenides. Nos alia præterea nonnulla curauimus refellenda.

MANES I.

MAnes dici affirmant quòd boni non sint; idque testimonio Seruij confirmant, qui 3. Æneid. de Polydori tumulo sic inquit: Manes animæ sunt quæ egressæ corporibus nondum alia intrant corpora. Sunt autem maxime, & dicuntur per Antiphrasin: nã manum bonum, vnde mane dictum: vt Eumenides, Parcas, bellum, Lucum. Alij manes ducunt à manando; nam animabus plena sunt omnia inter lunare circum & terram, vnde defluunt. Alij Manes deos infernales putant. Hactenus Seruius. Augustinus Dathus à mania si Græca dictione quæ furorem aut insaniam significat deducit, vt à mana: ait enim manare non tam aquarum fluētium quam Solis propriū esse in emittendis radiis: vnde mane originem sumsisse, quòd in ea diei hora Sol manare incipiat: sic ille. Sed longè aliter se res habet. Varro De lingua Lat. Antiqui (ait) bonum dicebant manum. Nonius Marcellus, Manum (inquit) dicitur clarum, vnde etiã mane post tenebras noctis diei pars prima: inde Matuta quæ Græcè Leucothea. Nam inde volunt etiam deos manes appellari, id est, bonos ac prosperos. Festus Pompeius, Manare (inquit) antiqui dicebāt, cum Solis orientis radij splendorem iacere cœpissent, à quo & dictum putabant mane. Alij dictum mane putant ab eo quòd manum bonum dicebant. & paullo post; Mane à diis Manibus dixerunt; nam mana bona dicitur: vnde & mater Matuta, & poma matura. & rursus matrem Matutam antiqui ob bonitatem appellabant, & maturum idoneum esui, & mane principium diei. &

inferi dii manes; vt suppliciter appellati bono essent. Vides Festum, propter codicum deprauationem, sibi non constare: nihilominus tamē eicimus ex illo Manes à manum quod est bonum deduci. Acron in Horatiū, Dij Manes, dii boni à manum quod est bonū, antiqui animum à corpore separabant, manem deum nuncupabant. Hæc ille. Cic. 2. leg. Deorum Manium iura sancta sunt. Sed nullus esset finis si quæ de manibus, lemūribus, atq. laribus sunt disputata à Platone, Plotino, Porphyrio, Psello, Proclo, Apuleio, coner in mediū afferre. nam nullus ferè cum altero conuenit. Diuus August. lib. 9. c. 11. ciuitatis, Plotini sententiam sic proponit: dicit quidem & animas hominum demones esse, & ex hominibus fieri Lares, si meriti boni sint: Lemures, seu Laruas, si mali. Manes autē deos dici quū incertum est, bonorum eos seu malorū esse meritorum. Sic Augustinus. Apuleius de deo Socratis posteaquā quid Genius, quid Lemures, quid Laruæ sint explicauit, subdit: Quum verò incertum est quæ cuique eorum sortitio euenerit, vtrumne Lar sit an Larua, nomine Manium deum nuncupant, & honoris gratia Dei vocabulū additū est. : quippe quum eos deos appellēt, qui ex eorum numero iustè ac prudenter vitæ curriculo gubernato fanis & cærimoniis vulgò admittuntur: vt in Bœotia, Amphiaras; in Aphrica, Mopsus; in Ægypto, Osiris. alius alibi gētium. Esculapius vbiq. Hæc ille. Hinc natum est illud vulgatum in sepulcris, quod à multis quid sit video ignorari.

D. M.

ACHILLIS

Hoc est Diis Manibus Achillis. putāt enim sepulcrum dicari

dicari diis inferis: quare nostri Christiani vt felicius ominarentur, emendarunt, seu corruerūt potius sic,

DEO OP. MAX. SACRVM.

sed Diis manibus Achillis, aut Aiakis, idē est ac si dicat: Ipsi Achilli sacrum, aut Genio Achillis. Postremò nemo mihi melius quid sint Manes explicasse videtur, quàm Pomponius Mela lib. 1. quum de Augilis Nasamonibus (id est arenosis) loquitur: Augilæ (inquit) manes tantum deos putant, per eos deierant, eos vt oracula consulunt, precati q. quæ volunt, vbi tumulis incubnere, pro responsis ferunt somnia. quæ verba sumta sunt ex Herodoto in Melpomene quū de Nasamonibus loquitur, in huc modum: Iureiurando ac diuinatione tali vtuntur: per eos viros, qui iustissimi atque optimi apud illos fuisse dicuntur, iurant, illorū sepulchra tangentes diuinant, ad suorum accedentes monumenta: & illic, vbi preces peregerūt, indormiūt: vbi quodcunque per quietem insomnium viderunt, eo vtuntur. Mela itaq. vocauit Manes quod Herodotus iustissimos atque optimos post mortem. Plinius, quū hæc à Pomponio accepisset, sic mutauit: Augilæ inferos tantum colunt. Rursus à Plinio Solinus: Augilæ verò solos colunt inferos: quàm rectè mutarint ipsi viderint. obscure dixit Virgilius Æneid. 6.

— *Qui sique suos patitur Manes.*

quod sic explico: quemadmodum qui alios læserunt, aut necauerūt, patiuntur Lemures, & Laruas interfectorum, vt Orestes, & alij: sic Anchises, & alij boni viri patiebantur proprios Manes, id est, nō prius trāsibant ad Elysiōs, quàm propria crimina purgarent.

LVCVS II.

LVCUS inquit à lucēdo, quia minimè luceat. Hoc

C 4

refellens

refellens Dathus ait, à lucēdo dici fateor; sed per contrarium nequaquam. Idem putat Quintilianum sentire lucum per Antiphrasin dici: sed ipsi cæteri que Grammatici falluntur, quū, Quintiliano auctore, lucum à non lucendo deducunt. imò verò Quintilianus irridet illos, qui talia comminiscuntur: inquit enim lib. 1. c. 6. etiam ne à contrariis aliqua sinemus trahi? ut lucus, quia umbra opacus, parum luceat: & ludus, quia sit longissimè ab lusu? & Dis, quia minimè diues? Hæc Fabius. Ego verò, missis aliorum rationibus, Lucum ab Etrusca voce deductū existimo. Etrusca enim esse nomina Varro in Originibus asserit Luceres, & Lucumones. est porrò Etruscis vox Lucà cum accentu in vltima (ut Talmudistæ aiunt) idem quod senex, siue senator. Et de antiquitate Lucorū & illorum religione pleni sunt poëtarum libri. Téplum Pici (inquit Virgilius,) horrendum erat siluis & religione parentum. i. venerandum, ut Seruius exponit: sed extat apud Lucanū elegans Luci descriptio lib. 3.

Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo. &c.

BELLVM III.

Bellum dicunt, quia non bellum sit. Ridet Dathus & à belluis dici contendit: adducens illud Ciceronis Offic. 1. Nam cum sint duo genera decertandi, vnum per disceptationem, alterum per vim; cumque proprium sit hominis illud, hoc belluarum: confugiendum est ad posterius, si vti non licet superiore. sed fallitur Dathus: hæc enim verba nihil quod ad etymon pertineat, probant. accipe igitur veram sententiam. Antiqui duellū antè dicebant, quod postea bellum vocarunt. Ciceronis hæc sunt verba in Oratore perfecto:

perfecto: Quid verò licentius, quàm quòd hominum etiam nomina contrahebāt, quo essent aptiora? Nam ut duellum bellum, & duis bis, sic Duellium eum qui Pœnos classe deuicit Bellium nominarunt: quū superiores appellati essent semper Duellij, ex his etiam Ciceronis verbis ridere poteris Grammatistas qui inter duellum & bellum differentiam constituere solebāt: quū idem prorsus significant, nisi velis dicere illud vetus: hoc autem postea vsitatum. Antiquè enim dixit Horatius:

Gracia Barbarico lento collisa duello.

OFFICIUM IIII.

Officium aiunt ab officiendo, quod nemini officiat, vel noceat. Hoc rectè refellit Aug. Dathus ex sententia D. Ambrosij, in lib. de Officiis, dū inquit: Officium littera o mutata quasi efficium dicit; propter decorem sermonis. Hæc ille. Donatus in Adelph. planius id ostendit, inquiens: Officium dicitur quasi efficium ab efficiendo, quod vnicuique persone congruit.

LVDVS V.

LVdus, quòd longissimè absit à lusu; citantque Quintilianum lib. 1. c. 6. sed ille, ut monui, irridet illos qui talia docent. Dathus malè se expedit à questione, dum disputat ludum litterarium non ad grauiiores disciplinas pertinere, sed ad Grammaticam & pueriles institutiones, qui vti que lusus est, præ maioribus & altioribus scientiæ & philosophiæ studiis; in quo quantum fallat, non est difficile explicare: quū constet grauissimorum Oratorum scholas vocari ludos. Cic. de Orat. Isocrates magister istorum omnium cuius è ludo, tanquā ex equo Troiano innumeri principes exierunt: sed etsi demus Dathum vera dicere, nō

tamen propterea ludi etymon inde apparet. Exquiramus igitur primèquam ludi etymologiam; tum deinde ad ludum litterarum accedemus; cui quæstioni ut rectius satisfaciam, illud admoneo, litteram Græcam γ perpetuò verti apud Latinos in v . ut $\phi\upsilon\omega$ fuo, $\lambda\upsilon\omega$ luo, $\phi\upsilon\gamma\alpha$ fuga; sic à Lydiis ludus dictus. imò & ipsos Lydios ludos vocat Plautus in Aulularia. Historiam sic narrat Herodotus in Clione: Aiunt Lydij ipsi, sese ludos inuenisse, qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt. simul autem hæc inuenisse, & in Tyrreniam; hoc est Thusciam colonos deduxisse, idq. hunc in modum accidisse referunt: Tèpore Attydis Manis regis filij annonæ difficultas per vniuersam Lydiam valde grassabatur: adeò ut Lydij, qui tunc miserè degebant, non cessantes remedia huic malo quærere, diuersa pro se quisque excogitauerit; inuèrumq. tunc ab eisdem alex tesserarumq. ludum, & pileæ, ceterorumq. ludorum omnium genera; præterquam talorum: horum enim inuentionem sibi non vendicât Lydij. Porrò ad famem discutiendam altera quidem dierum in totum lusibus occupabâtur: ne videlicet ciborum querendorum sollicitudine distorquerêtur: altera verò à lusibus abstinentes pascebantur. Atque hoc modo annis duodeviginti vixerunt. Hæc Herodotus. Helychius tradit à Lydiis inuèta spectacula, & hinc Romanos dixisse ludos. Suidas $\lambda\upsilon\delta\iota\acute{\alpha}\zeta\epsilon\upsilon$ & $\lambda\upsilon\delta\iota\zeta\epsilon\upsilon$, pro eo quod est Lydiorû more viuere. Hæc de vero etymo. Secúdo autè modo ludus pro exercitatione capitur, ut ludus pilæ Græcè $\gamma\upsilon\mu\acute{\nu}\alpha\sigma\iota\alpha$, & $\gamma\upsilon\mu\acute{\nu}\alpha\zeta\epsilon\upsilon$ exerceri in palæstra, in haltere, in disco, & multis huiusmodi. Hinc eodem modo ludus litterarum, id est, gymnasium, vel exercitatio litterarum.

Seruius in illo Virgil. sic voluere *Parcas*: dicuntur, inquit, *Parcæ* per antiphrasin, id est, contrarium sermonem, quia nemini parcant: sic lucus, quòd non luceat: Bellum, quòd nulla res bella in eo sit. Augustinus Dathus ibidem, post Seruium non probat Antiphrasin, longamq. texit disputationem de nomine *parcus*; deinde ab illo deducit *Parcas*, quia *parcè* nobis vitam tribuant: sed nobis Varronis sententia magis arridet quæ refertur ab A. Gellio lib. 3. c. 16. sic: Antiquos autem Romanos Varro dicit non recepisse huiusmodi quasi monstrosas raritates, sed nono mense aut decimo: neque præter hos alios partionem mulieris secundum naturam fieri existimasse: idcirco eos nomina *Parcis* tribus fecisse à pariendo, & à nono atque decimo mense. Nam *Parcæ*, inquit, immutata littera vna à partu nominata. Item *Nona*, & *Decima* à partus tempestiui tempore. Hæc Gellius. *Parcæ* autè tres finguntur Iouis filia, quarum nomina & officia hoc versu explicantur, *Clotbo colum retinet, Lache-sis net, & Atropus occat.*

EUMENIDES VII.

Qvas Latini Furias appellauerunt, Græci Erinnyes, & Eumenides dicunt: sunt autè, ut ait Orpheus, *Tisiphone, necnon Alecto, & dia Megera.*

Quidam Eumenidas dictas putant ab $\epsilon\upsilon\mu\epsilon\nu\epsilon\iota\alpha$, i. beneuolentia: $\epsilon\upsilon\mu\epsilon\nu\iota\zeta\omega$ enim est placo: quia minimè sint beneuolæ, sed immites, & diræ. Dathus interpretatur benefurètes, ab $\epsilon\upsilon$ bene, & $\mu\alpha\iota\nu\omega$ furere. sed fallitur. nam eo modo per α diphthongò scriberetur Eumænides. propiùs verò qui dixerunt dictas $\kappa\alpha\tau' \epsilon\upsilon\phi\eta\mu\iota\sigma\mu\acute{\nu}\delta\upsilon$. i. ut bene ominaremur: in templis enim omnia inala

verba per cōtraria enuntiabātur, vt vita pro morte, & maētare pro cremare, & rectè pro non: sed ego longè aliter interpretor, & Eumenidas propriè pias & mites appellari contendo; quod ex Suida non erit difficile comprobare: eius verba sic Latinè vertebam: Eumenides, Erinnyes subterraneæ deæ, accepisse autem aiunt eas nomen ab Oreste, tunc enim primùm ab eo Eumenides, id est, mites & pias, quoniam eas expertus sit propitias, ferunt appellatas: quibus & ille maternæ cædis in Arcopago absolutus, nigram ouem sacrificauit. & paullò post: Has & Æschylus in Eumenidibus à Minerua fuisse placatas in Orestis iudicio tradit, obtinuisseq. ab eis, ne in Orestem terribiles insurgerent, vnde eas Eumenidas. i. propitias vocauit. Hæc ex Suida.

OTIVM VIII.

OCium dictum volunt quòd non ocys sit, & velox, sed segne potius, tardumque: nam Græcis ocys velox est; ex quo ocymum dicitur leguminis genus à celeritate nascendi; & ocys aduerbium. Hæc destruere dum conatur Dathus, ineptè philosophatur nescio quid de vita cōtēplatiua & actiua, quòd scilicet in ocio celerius moueatur mēs, quàm in actione rerū. Itaq. asserit ocium à celeritate mentis nuncupatum: & prætereà (si Musis placet) Ocymum per c. & y. scribi debere contendit. Sed quis vnquam sanæ mentis ocium & negotium per y scripsit? Pierius in Virgil. otium per t. omnino scribi debere contendit. Aldus in Ortographia sic, otium cum t. libri veteres, & Q. Papius Grammaticus his verbis, in his syllabis sonus litteræ z. immistus inueniri tantum potest, quæ constant t. & i. & eas sequitur vocalis quælibet, vt Tatius,
Otia,

Otia, iustitia, & similia, cuius ego sententiã sequor libentius, quàm eorum qui induciæ, & ocium cum c. scribunt Donati autoritate adducti: eum enim scripsisse dicunt; induciæ dictæ, quòd inde ocium, quod non affirmo: potuit enim induciæ quòd inde otium: quod sententiam meam confirmare videtur. Hæc Aldus. Sed quæris vnde dicatur Otium; an verò necesse erit omnium verborum origines & etymon patefacere? Cosconius nobilis Grammaticus (teste Varrone) ad mille verba in Latina lingua collegit, de quibus ratio reddi nō posset. Hæc enim vocat primigenia; qualia sunt lege, scribo, sto, sedeo, sic fortasse otium, vnde negotium quasi nec otium.

CÆLVM IX.

Celum à celando deducunt, quòd patens sit, nec coopertū. sed nemo scribit cælū sine diphthongo æ. vel œ. illo modo dicitur à cælando. i. pingendo; hoc autem à Græco κείλω. i. cauo. Plin. lib. 2. cap. 2. Formam eius in speciem orbis absoluti globatam esse, nomen in primis & consensus in eo mortalium orbem appellantium: sed & argumenta rerum docent, ibidem cap. 4. Cælum quidē haud dubiè cælati argēgo diximus, vt interpretatur M. Varro. Hæc Plinius. at M. Varronis verba licet corrupta diuersum sentire videntur: is igitur lib. 4. analogiæ sic inquit: Cælū dictum scribit Ælius quod est cælatum: aut à contrario nomine celatum, quòd apertum est; non malè quod posterius Ælius, multo potius celare à celo, quàm cælum à cælando. sed non minus illud alterū de celando ab eo potuit dici quòd interdium celatur, quàm quòd noctu nō celatur omnino. Ego magis puto à chao cauum, & hinc cælum; quoniam vt dixi: *Hoc circū supra*

praq; quod complexu continet terram, cauum caelum. Itaque dicit Andromacha: *Nocti, Quae caua caeli signi- tenentibus cōficis bigis.* & Agamemnon, in altissimo caeli clypeo; cauum enim clypeum. Ennius item ad cauationem, *Caeli ingentes fornices.* Quare ut à cauo cauea, & caulla, & conuallis, cauata vallis, & cauædium: ut cauum sit ortum: vnde omnia apud Hesiodum à caho; à cauo caelum. Hæc Varro. cui astipulatur Lucretius, cum dixit, *Caulas aetheris.* Ego itaq; caelum cum ca scribo cum doctissimis; & verba Plinij Varronem citantis corrupta puto, quæ sis legenda censeo. Caelum quidem haud dubiè cauati argumēto diximus, ut interpretatur M. Varro.

Atque hætenus de nouem nominib. quæ August. Dathus suscepit confutanda. Nunc nos ad alia trans- eamus, quæ à maximi nominis Grāmaticis, & Rhetoricis per Antiphrasin dicta passim adducuntur.

MORVS X.

Plinius lib. 16. cap. 21. Sicut Morus, inquit, quæ nouissima vrbanaurum germinat, nec, nisi exacto frigore: ob id dicta sapientissima arborum. Ex his Plinij verbis multi ansam cepere, ut docerent, morum dici per antiphrasin, quia minimè sit stulta. *μωρός* enim stultum & dementem significat. Alciatus in Emblematis postquam dixit de Amygdalo, subdit:

*Segnior at Morus nunquam nisi frigore lapsō
Germinat, & sapiens nomina falsa gerit.*

At verò nec Plinius id sentit, nec si sentiret, illi subscriberet. Res autem sic se habet. Multa nomina apud Græcos scribuntur per *αυ* diphthongon quæ Latini nunc per au, nunc per o. enunciarunt; ut, *ταυρος*, taurus; *αυλα*, aula; *Καυκασος*, Caucasus; *αυριον*, aurum. Orata (inquit

quit Festus) genus piscis appellatur, à colore auri, quod rustici orum dicebant: ut auriculas oriculas. Itaque Sergium quoq; quendam prædiitem, quod & duobus annulis aureis, & grandibus vteretur, oratam dicunt esse appellatum. Hæc Festus. Quin & sæpe apud antiquos au, migrabat in o, ut cauda, coda; Caurus Corus; plaustrum plostrum; cautes cotes, caudex codex, plaudo plodo, explodo, Plautus Plotus, cautio cotio, ut apud Plautum: Nihil cotio est. Eodem igitur pacto ex *μαυρός*. i. obscurus & niger, sit morus, cuius fructus niger est. Quid quod etiam apud Græcos in vsu est *μορέα* pro ipsa arbore mori? Sæpissimè Hispani ex u. Latino faciunt o; ut Taurus toro, aurum oro, laurus loro, pausas posas, Maurus Moro, moral, latis loor, laudare loar, Paulus Polo, cauda cola, causa cosa, paucum poco, audire oir, auditus oido, cautum coto, caules coles. Et Italicè Moro significat fuscum: ut apud Tassum in Amadigi canto. 57.

Vn Gigante nel volto arscio & moro.

MILES XI.

Festi Pompeij hæc sunt verba: Militè Aelius à molitia *κατ' ἀντιφρασιν*. i. per antiphrasin dictum putat; eò quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat: sic ludum dicimus, in quo minimè luditur. Hæc ille satis ineptè. Vlpianus lib. 29. l. 1. §. de Militari test. Miles (inquit) appellatur vel à malitia. i. duritia, quam pro nobis sustinet: aut à multitudine, aut à malo, quod arcere milites solent; aut à Græco verbo *χιλίοι*, vnde *χιλιασὺς* tractum est. Nā ita Græci *τάγμα*, & mille hominum numerum appellant: quasi millesimū quæq; dicas; vnde ipsum quoque ducem *χιλίαρχον* appellat. Hæc ille. Ex his autem opinionibus postrema verior

&

& aptior est, utpotè quæ Græcæ origini magis quadret. Itaque miles propriè dicebatur, qui vnus è mille, non sine dignitate nomenclaturæ vocabatur. Nos dicimus de **xxiiii.** rectoribus Hispalensibus: *Es veinte y quatro de Sevilla.* Verba porro Vlpiani malè citat, & interpretatur Laurent. Valla lib. i. cap. 14.

SIMULTAS XII.

Simultas, inquit Festus, dicta ex cōtrario, quia minimè sint odiente se simul. Hæc ille. Sed quur nō potius à simulando, quū qui latèter dissentiant, semper simulata loquantur, donec vindictæ sese offerat occasio? Hic potius Laur. Vallæ in Raudensem assentior. Simultas, inquit, est latens odium: ea simultas plerunque intelligi contenta est, cū inimicitia opere se ostendat.

VIOLA XIII.

Violam dictam volunt quidam, quasi non violatam, vel non violandam. Ineptè sanè; cū violo verbum à viola deducatur. Nam violare virginem est deflorare, & violæ colorem inferre: ut latius in nostris Originibus ostēditur. Alij minus malè à violēdi; sed melius à Græco *ἰον* more deminutiuorum. Idq̄. ex eo melius potest persuaderi, quod Æoles (vnde plurima Latini sibi deflexerunt) scribebant *Ἰῶν* digamma Æolico, pro viola: ut ait Terentianus. Et digamma Æolicum vertitur apud Latinos sæpe in u: ut *ὄϊς ὄφεις*, Ouis. *ὄυον*, ὄφον, ouum. *οἶνον*, *φοῖνον* vinum. sic *ἰον*, *Ἰῶν* viola.

ÆGER XIII.

Æger, inquit, ab ago, quòd nihil possit agere. Nihil vidi ridiculū magis. Alij ab Græco *ἀϊαί*, quòd est doloris signum, & querelæ. Alij ab *ἀϊαί* *ἰν. i.* lamētari.

tari. Sed non longè abierit ab ago, quòd agatur infirmitate vel tristitia. Et agere vitam ad id alludit. Virg. *Vitamq̄ extrema per omnia duco.* sed placet ab *ἀϊαί*.

DIS, PLUTO. XV.

Dis, inquit, quia minimè diues: quod ex Quintil. lib. i. cap. 6. eliciunt: quū potius, ut diximus, Quintilianus huiusmodi etymologias irrideat, & insectetur. Cic. 2. Naturæ Deorum, à dicando videtur deducere. Cuius hæc sunt verba: Terrena autem vis omnis, atque natura Diti patri dicata est: qui Dis, ut apud Græcos *πλάτων*, quia & recidant omnia in terras, & orientur è terris. Hæc ille. quæ verba etiam ad diuitias possemus, quibus abundat Pluto, referre. Itaque sine antiphrasi Dis à diuitiis (est enim ditissimus) potest nominari. Imò huc respexisse Ouidium crediderim, cū inquit:

— *itum est in viscera terra,*
Quasq̄, recondiderat, Stygiisq̄, admonerat vmbria,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

PONTVS. XVI.

Pudet referre Ponti etymon, olet enim fēcē Grammaticorum: dicunt enim; quasi sine ponte; quia mare pontē habere nō possit. Nihil magis ridiculū est, quàm quū Græcis vocibus etymō redditur Latinum, aut contrà: ut lapis, quia pedem lædat: quū Græcè sit *λάαις*: petra, quia teratur pedibus, aut pedem terat, quū sit *πέτρα*, vel *πέτρα*. Itaq̄. *πόντος*, pontus Græcum est, & à *πόνω*, id est, labore dicitur: quia laboribus sca-teat, ut multis placet. Mihi verò à *ποντίζω*, id est, mergo, magis arridet.

D

PELA-

Solēt etiam & Græci Grammatici, quanuis doctiores, ineptire. Dicūt enim Pelagus πέλαιος, à πέλας, i. propè, & γῆς. i. terræ, quia lōgissimè absit à terra. Melius qui à τῆλε τῆς γῆς. i. procul à terra: quasi τήλαγος Telagos, Pelagus. Hac etymologia vtamur, dum melius aliquid occurrat.

CHARON, XVIII.

Lilius Gregorius Gyraldus in Diis gentium sic ait: Charon Deus infernus dictus per antiphrasin, quasi Acheron: alias tamen Phornutus etymologias adducit, quas nō satis probo. Hæc ille. Ego verò apud Phornutum nullam huius vocis inuenio etymologiam. nec apud alios quidem, vno excepto Natali de Comitibus. vt statim subiungam. Virgilius ad etymon χάρων videtur respexisse: χάρων enim leo est, ἀπὸ τῆς χαροπότητος, id est, ab splendore oculorum. Itaq. Æneid. 6. dixit: *Stant lumina flamma.* & Ouid. Metamorph. vndecimo: *rubra suffusus lumina flamma.* Seneca in Hercule Fur. act. 3. concauæ lucent genæ; sic enim legendum, non squalent. χαρώνια dicuntur etiam à Græcis Chasmata & hiatus terræ immēsi: ex Diogene Laërtio & Ios. Scaligero in Ætnam. vnde non malè posset deduci Charon. Sed placet Natalis de Comitibus in Mythologiis χάρων à χαίρω. i. gaudeo: quia transitus Lethæi fluminis ad sedes beatorum maximo cū gaudio fiat.

HOLOSTEON, XIX.

Holosteon (inquit Plinius lib. 27. cap. 10) sine duritia herba, ex aduerso appellata à Græcis, sicut fel

fel dulce: tenuis vsq. in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum, ceu gramen, foliis angustis, astringens gustu, nascitur in collibus terrenis, vsus eius ad conuulsa rupta in vino pota. Hæc Plinius. Quæ verba sunt Dioscoridis ex lib. 4. cap. 9. præterquam illa [sine duritia, ex aduerso appellata à Græcis, sicut fel dulce] qua in parte non assentior Plinio, si Plinij verba sunt. Nam si hæc herba (quæ, vt multi affirmant, nobis incognita est) similis gramine est, melius dicetur holosteon, quia tota sit ossea, quam per antiphrasin, quia sit mollissima. Imò verò doctor Laguna in Dioscoridē arbitratur esse nostram Pillofelam, quæ ideò sic vocatur, quòd nimis sit horrida, villosa, & veluti spinosa. Quid, quòd in Græco Dioscoridis codice non ὀλόςεον, sed ὀλέςιον inuenitur?

ORTHOPNOEA, XX.

Cælius Aurelianus lib. 3. Chronion. cap. 1. quum ferè attigisset quid esset orthopnoea. i. spirandi difficultas, subdit: Item, vt alij dicunt, contrario vocabulo suæ virtutis nomē accepit: nam quum sui ratione conuertat, ac deprauet, tanquam corrigat orthopnoea nuncupatur: quam nos spirandi dicere correctionem poterimus. Multa enim contrariæ interpretationis vocabulum sumserunt: vt fella, quæ Græci γλύκεα vocant, velut dulcia, quū sint amarissima. Hæc ille: quem Grammatici fefellerunt. Quanto verius & facilius diceretur: Orthopnoea ideò dicitur, quia nisi recto collo & corpore spiritum non possis emittere.

Erunt & alia multa quæ Grammatici (vt sunt ad errores ingeniosi) comminiscuntur. Sed hæc satis fuerit confutasse: ex quibus facilè intelligetur, nul-

lam posse esse vocem, quæ ex impositoris mente contrarium posset significare.

DE VERBIS PASSIVIS DISCE- PTATIO PARADOXA.

SÆPÈ quidem Grammatici, nunquam tamen ita Segregiè delirarunt, quàm in verborum passiuorum deliramentis tradendis. Aiunt enim rem, quam vocant agentem, in passiva in casu sexto cum A vel Ab, vel in datiuo debere collocari. Nec desunt hebetiores, qui addant, etiam in casu quarto cum Per: vt, Res agitur per eosdem creditores. Totum falsum est.

Ac de datiuo quidem facilè deiicientur: nam vno aut altero malè intellecto testimonio nituntur. Cicero dixit: Neque senatui, neque populo, neq. cuiquam bono probatur. Sed deberent illi aduertere sæpè apud Ciceronem, & alios reperiri in actiua eundem datiuum. Cic. pro Balbo: Non vt vobis rem tam perspicuam dicendo probaremus. Itaq. hoc non probatur mihi: est, tu hoc mihi nõ probas. Cic. Att. lib. 4. quos libros, vt spero, tibi valde probabo. Addunt ex Virgilio: Nec cernitur vlli. i. ab vlllo. Nec Seruium consulunt, qui id Græcè dictum ostendit. Mihi tamen hîc, & vbiq. datiuus acquisitionem significat: & quemadmodum datiuus à nullo verbo regitur, ita cuius orationi aptissimè iungetur. Nec enim aliter significat, quàm dico: Da pecunias mihi: quàm quàm dico: Filius mihi peccat; aut, Non omnibus dormio. Itaque, Non cernitur vlli, est, Venus nulli ostendebatur, nulli erat conspicua. Vnde aptissimè Apuleius de Deo Socrats, Homeri versiculum vertit:

Soli

Soli perspicua, ast aliorum nemo tuetur.

Addunt etiam ex Martiale lib. 2. *Si cui fortè legeris: & si totus tibi triduo legatur.* Sed hi videtur ignorare Romanorum morem, qui legentes anagnostas audiebant. Imò & ab ipso Martiale disce datiuum in passiva esse acquisitionis. lib. 10. *at non & stamina differt Atropos, atque omnis scribitur hora tibi.* Plaut. *Mihi istic nec feritur, nec metitur.* At, inquiunt, in passiuis participiis patet datiuus rei agentis: vt Dicte mihi, dicende nobis. Respondeo, Datiuos illos, non propter participia, sed propter verbum substantiuum esse positos: vt si dicas: Sunt mihi amici: vbi etiam, si rectè perspicias, acquisitio significatur, non actio, vel passio: vt, *Causa docenda mihi est, id est, mihi, non aliis expedit causam docere.*

Qui asserunt rem agentem in accusatiuo collocari cum Per, magis falluntur. Nam quum Cicero dixit: Res agitur per eosdem creditores: nõ significauit creditores agere rem, sed regis amicos agere rem per creditores. istorum error satis refellitur ex innumeris testimoniis, vbi in voce actiua Per adhibetur. Cæsar 3. ciuil. Pompeius frumentum omne per equites comportauerat. Cic. Mirificè mihi & per se, & per Pompeium blanditur Appius. Idem: Nihil interest, vtrum per procuratorem agas, an per te ipsum.

Si præpositio Per non significat rem agentem (vt facilè demonstrari potest) nec A, vel Ab significabit. Nam Cicero interrogatus per Per, respondit per A. Locus est in prima & secunda epistola lib. 5. ad famil. vbi Metellus inquit: Non putaram Metellum fratrem ob dictum capite ac fortunis **P E R T E** oppugnatum iri. Cui respondet Cicero: Quod scribis non oportuisse

D 3

Metel-

Metellum fratrem tuum ob dictum *a me* oppugnari. Ibid. ad Luceium: Quum hoc demonstret me *A te* potissimum ornari, celebrarique velle: subdit paullo post: Neque autem ego sum ita demens, vt me sempiternæ gloriæ *per eum* commendari velim, &c. vide infra.

Si per *A*, vel *Ab*, res agens significaretur, semper apponeretur, vel saltem suppleretur ablatiuus cū præpositione: sed in multis suppleri non potest; non est igitur res agens ablatiuus. Cic. pro lege Manil. In quo agitur populi Ro. gloria, agitur salus sociorum, aguntur certissima populi Ro. vectigalia. Idem Æschines in Demosthenem inuehitur. Virg. *Tum verò in curas animum deducitur omnes*. Huc adde illa: Linqvor animo: consternor mentem: videris esse doctus: afficior pudore: & innumera eiusmodi. Regula igitur artis nostræ Grammaticæ vera est: *Passiuum verbum nihil præter suppositum desiderat*.

A, vel *ab* (vt in vniversum dicam) siue in actiua, siue in passiuua significat à parte: vt vêtus flat ab Oriente. Et cùm Cornelius Tacitus dixit, Trepidabatur à Cæsare: non significat Cæsarem trepidare, sed à parte Cæsaris, hoc est Cæsarianos. Et Cic. 2. Offic. de Alexandri Phærei morte, quum inquit: Ab ea est enim ipse propter pellicatus suspicionem interfectus: non significat ipsam Theben manu sua interfecisse regem, quem Thebiphonus, Pitholaus, & Lycophron ipsius Thebes fratres trucidarunt. Sic Plutarchus in Pelopida: & Diodorus Siculus lib. 16. Ann. 4. Pomponius Mela lib. 1. cap. 21. urbem Dioscuriada à Castore & Polluce conditam dicit: quam re vera Amphitus & Telchius aurigæ Castoris & Pollucis cōdiderūt. vide

So-

Solinū. Terēt. Phor. Nō potest satis pro merito *ab illo* tibi referri gratia. Hæc phrasin sic retulit Cæsar, 1. Ciuil. Pauca apud eos locutus, quòd sibi à parte eorum gratia relata nō sit pro suis in eos maximis beneficiis.

Hic me locus admonuit, vt varia subiungam testimonia, in quibus eadem res nunc per *A*, vel *Ab*; nunc aliter enuntietur. Liuius lib. 6. Dec. 3. de Iubelio: Me quoque iube occidi, vt gloriari possis, multo fortiorē, quàm ipse es, virum *abs te* occisum esse. Val. Maxim. lib. 3. cap. 2. de eodē Iubelio: Quid cessas in me cruentam securim distringere, vt gloriari possis aliquando, virum fortiorē, quàm ipse es, *tuo iussu* interemtum? Idem Val. Max. lib. 5. cap. 3. de Carbone: Sed nobis tamen tacentibus Gn. Carbonis, *iussu tuo* interemti mors animis hominum obuersabitur. Idem rursus de eodem, lib. 6. ca. 2. Vidi Gn. Carbonem, cùm in summo esset imperio, *a te* equite Ro. trucidatum. Huc adde illa paullo antè relata, de Metello, & Luceio.

Sed iam ad asylū sacrarum litterarum confugiam, vt pernicaces Grammaticos conuincam. D. Paulus 6. ad Romanos: *ὁ ὄν ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ ἁμαρτίας*. i. Qui enim mortuus est iustificatus est à peccato. Ver-te in actiuam more Grammatico, & in hæresin incurres. sic: Peccatum iustificauit Christum, qui mortuus est. Quid absurdus? A peccato iustificatus est Christus, hoc est, à parte peccati, quia non pertinebat ad eum peccatum. Ita dixit Pilatus: Innocens ego sum à sanguine iusti huius. Obscurius illud Matth. cap. 11. & Lucæ 7. Iustificata est sapiētia à filiis suis. i. doctrina non pertinet ad hanc generationem.

A, vel *Ab*, idem esse quod à parte multis possem testimoniis ostendere: sed accipe pauca; ac primùm in

D 4

verbo

Sum. verbo substantiuo. Plaut. Curc. Tam à me pudica est, quasi soror mea sit. Terent. Hecy. Narrat, vt virgo à se integra etiam tum fiet. Idem, Ab Andria est ancilla hæc. Idem Heaut. Tantum ne est ab re tua otij tibi? Cic. pro Muren. Nostri inquam illi à Platone, & Aristotele moderati homines. i. Platonici, & Aristotelei. Idem 3. Orat. A cæteris silentium fuit. Idem pro Mil. Beatos esse quibus ea res honori fuerit à ciuibus suis. Idem pro Rabir. Quorum impunitas fuit, non modò à iudicio, sed etiam à sermone. Idem 1. Orat. Vide ne hoc totum Scæuola sit à me. Ciceroniana sunt: Locus à frumento copiosus: à magistratibus nuda respublica: ab amicis inops; à propinquis nudus; à suis munus: orba ab optimatibus concio. Cic. 3. Orat. Nihil isti adolescenti, neque à natura, neque à doctrina deesse sentio. Terentius Heaut. Sed hic actor tantum poterit à facundia, quantum, &c. Cicero à voluntate scriptoris stare: aut à se potius, quàm ab aduersariis stare: à senatu stare. Terentius And. Concrepuit à Glycerio ostium. Idem: Sed quid ab illo crepuerunt fores? Ouidius 5. Metamorph. Magna ferēs tacitus solatia mortis ad vmbas, A tanto cecidisse viro. Idem 13. Metamorph. Occidit à magno (sic Di voluistis) Achille. Idem 3. de Ponto: Discipulo perij solus ab ipse meo. Cicero 2. Offic. Phalaris non à paucis interiit, vt hic noster. Idem, à valentiore interire. Plin. lib. 11. Quum periit ab Annibale. Liuius lib. 1. Vtrinq. pugnam ciebant, ab Sabinis Metius Curtius, ab Romanis Hostius Hostilius. Cicero: Tantum amorem sibi conciliarat à nobis omnibus. Plaut. Mostell. Qui à patre eius conciliarem pacem. Terēt. Eun. Nequis fortè internuncius clam à milite ad eam cursitet.

sitet. Cic. Att. Mare nūc, quia à sole collucet, albescit. *Curfuo.*
Horat. Multaque merces defluat tibi æquo ab Ioue. *Collucet.*
Virg. Qui nūc Misenus ab illo dicitur. i. propter Mi- *Defluo.*
senum: sic dux dicitur à ductu, & rex à regendo. Plin. *Dico.*
Ab amicitia eius Gracchanus appellatus. Plau. Cistel.
Doleo ab animo, doleo ab oculis, doleo ab ægritudine. *Doleo.*
Plin. lib. 24. cap. 8. Si caput à Sole dolet. Cic. Et à
me insidias metuūt. Ouid. Nubibus assiduis pluuiòq. *Metuo.*
madescit ab Austro. Cic. 1. Acad. Nunciatum est no- *Madescit.*
bis à M. Varrone, venisse eū ab Roma. Val. Max. lib. *Nuncio.*
4. c. 3. Interim velim ne mihi à Sole obstes. Cic. 2. Nat. *Obsto.*
Et, si est calor, à Sole sese opponant. Ouid. 1. Metam. *Oppono.*
Postquam vetus humor ab igne percaluit Solis. Lu- *Percales.*
cret. lib. 6. & in lucem tremulo rarefcit ab æstu. Cic. *Rarefco.*
Att. Quum Romæ à iudicibus forum refrixerit. Cic. *Refrigeo.*
Saluebis à meo Cicerone. Quintil. lib. 3. An timen dū *Saluo.*
à rege bellum. Ouid. 2. Fastor. Sed tamen à vento, qui *Times.*
fuit, vnda tumet. Cæsar lib. 3. ciuil. Hæc à custodibus *Tumeo.*
classium loca maximè vacabant. Plaut. Epid. A mor- *Vaco.*
bo valui, ab animo æger fui. *Valeo.*

Sed quid in his moramur, si sola hac ratione hoc euincere possemus? Si præpositio A, vel Ab cum eodem verbo, & eodem sensu in actiua & passiuā reperitur: insipientis præceptoris erit, vtrobique rem agentem explicare. Verbi gratia: Dabuntur à me pecuniæ: non est, Ego dabo pecunias; sed dabo à me pecunias: quod Hispanè dicitur: *De mi parte, o à mi cuenta.* Adferamus igitur exempla, vbi A, vel Ab eodem sensu in actiua & passiuā in vno eodemque verbo reperiat.

Cic. Senect. Eiq. dona à sociis adtulisset. Idem 3. *Adfero.*
Leg. Cui ne reditus quidem ad bonos salutem à bo-

nis potuit afferre. Idem Att. Et plus à vobis præsidij, quam à cæteris opis ad salutem potest afferri. Idem: Nuncij à Parthis adferuntur.

Anfero. Cic. pro domo sua: Clodius pecunias cõsulares abstulit à senatu. Idem Att. Totam Academiam à nominibus nobilissimis abstuli. ¶ Plaut. Pseud. Auferetur id præmium à me, quod promisi per iocum?

Accipio. Terent. Adel. Abs quiuis homine, quum est opus, beneficiũ accipere gaudeas! ¶ Cic. Acad. Quæ à quouis accipi oporteret, & quæ repudiari.

Amo. Plaut. Pseud. vbi sunt isti, qui amant à lenone? ¶ Cic. vt scires, eum non à me diligi solùm, verùm etiam amari.

Auerto. Auertit oculos ab illo. ¶ A iudicibus oratio auertitur.

Auello. Sperat se à me auellere. ¶ Non ab ea rep. auellar.

Audio. Cic. de Senect. Sæpe à maioribus natu audiui. Idẽ 3. Fin. Esseque hominis ingenui, velle bene audire à parentibus. ¶ Nostros senes commemorare audiui ab aliis senibus auditum.

Do. Cic. Attic. lib. 14. A me hoc illi dabis. Idẽ pro Flac. Ab Attilio Seruilio dicit se dedisse, & à suis fratribus. Idem Att. Se à me quodammodo dare. Plaut. Capt. Viaticum vt dem ab trapezita tibi. Idem Mænech. Da sodes à te, post reddidero tibi. ¶ Terent. Adelph. Dabitur à me argentum. Cic. 1. Verr. Tempus quod mihi ab amicorum negotiis datur. Idem Att. Datur mihi epistola à sororis tuæ filio. Idem 1. Leg. Nullam tibi à causis vacationem video dari. Idem lib. 7. Epist. Ad Cæsarem litteræ mihi dantur à te.

Defendo. Virg. Dum teneras defendo à frigore myrtos. Plin. Vestes à tineis defendit hæc herba. ¶ Cæsar 2. Ciuil. Musculus defenditur à nostris. Cicer. 2. Agrar. Ab hostibus

hostibus defendi paludib. vide Munio & Prohibeo.

Deiicere oculos à rep. ¶ Deiectus ex aliquo, & ab aliquo loco. *Deicio.*

Desidero abs te aliquid. ¶ Desideratur à magno philosopho grauitas. *Desidero.*

Plaut. Rudent. Qui prædam ab eo emerat. Valerius Maxim. lib. 4. cap. 2. A piscatoribus in Milesia regione verriculum trahentibus quidam iactum emerat. Cicer. Offic. Aut captos à prædonibus redimunt. *Emo de redimo.*

¶ Cic. 1. Verr. Eritum est ex senatusconsulto frumentum ab Siculis prætore Verre. Idem Senect. Ex his princeps emitur ab inimicis meis. Plaut. Epid. A lenone quædam vt fidicina, quam amabat, emeretur sibi. Suet. August. Caium & Lucium adoptauit, domi per assem, & libram emtos à patre Agrippa. Liuius dec. 4. lib. 4. Vt captiui ab Annibale redimantur. Iuuen. Satyr. 4. *Monstrum nulla virtute redemptum à vitiis.* Ouid. in Epist. *Si tibi ab Attrida precio redimenda fuissim.* Vide Peto, & postulo.

Eripere à periculo. ¶ Vereor ne eripiatur à nobis regia causa. *Eripio.*

Exigere aliquid ab aliquo. ¶ Quintil. lib. 1. A Gramaticis exigitur poëtarum enarratio. Cæsar 1. Ciuil. Pecuniæ à municipiis exiguntur. *Exigo.*

Extorquere aliquid ab aliquo tritum est. ¶ Cic. Pecunia omnis ab eo extorta atque erepta est. *Extorqueo.*

Cic. de vniuers. Mundus per se, & à se & patitur & facit omnia. Idem 1. Inuent. Commune est, quod nihilo magis ab aduersariis, quam à nobis facit. Idem de Orat. A se aliquid facere. ¶ Tritum est: hoc factum est à vobis. *Facio.*

Terent. Phorm. Otium à senibus ad potandum vt habeam. *Habeo.*

habeam. Cicero Bruto: Nullas adhuc à te litteras habebamus. Idem pro Sext. Habere beneficium ab aliquo. Idem 1. Offic. Scenicorum quidem mos tantam habet à veteri disciplina verecundiam. &c. Idem 12. Famil. Habeas eos à me commendatos. Idem, habere præsidium, vel spem ab aliquo. ¶ Idem in Vatin. Quare ne tibi hunc honorem à me haberi fortè mirere. Idem pro Cælio, Eam dignitatem in M. Cælio habitam esse summam, hodiè que haberi ab omnibus.

Impetro. Ciuitatem ab aliquo impetrare, tritum est. ¶ Cic. Amicit. Quid postules ab amico, & quid patiari à te impetrari. Plau. Mostel. Aliud quiduis impetrari à me facilius perferam. Val. Max. lib. 4. cap. 3. A seruis vix impetrari potest, ne eam supellectilem fastidiant, qua vti Consul non erubuit. Cæsar 1. Ciuil. Ægrè ab iis impetratum est, vt in senatu recitarentur.

Lego, as. Cic. pro Cluent. Itaque ei testamento legat pecuniam grandem à filio. Idem in Topic. Vxori ancillarum vsum fructum legauit à filio. ¶ In passiuam tritum est apud Iurisperitos: Domus legata est à Titio. Vide Brissonium & Horom. in A, vel Ab. & pensita phrasin.

Lego, ii. Cic. Att. 16. A Bruto legi Antonij edictum. Sic dicimus, Legi à te litteras. ¶ Ouid. 3. Pont. A posteritate legi. Cic. Liber tuus legitur à me diligèter, i. per meos. vt, Trepidabatur à Cæsare. Et captus oculis etiam diceret: Terentius legitur à me diligenter.

Libero. Cic. Liberaui hunc à Cæsare, tritum est. ¶ Idem; liberari se ab aliquo. Idem: A scelere certè liberati sumus. Idem: Te à quartana liberatum gaudeo. Vide Separo.

Cic.

Cic. 13. Att. Ab illo mihi mittas. ¶ Idem, & à me *Mitto.* missi sunt.

Mouebo hunc à sacra linea: remoue te ab illo. *Moueo,* ¶ Remouentur à vitiis. *Rem.*

Tacitus lib. 10. Sæuus ille vultus, & rubor à quo se *Munio.* contra pallorem muniebat. Columel. Quantumque res patietur, à frigore & tēpestate muniemus. Idem, Hortum ab incurfu hominum pecudumq. munire. Horat. Inclusam Danaen munierant satis nocturnis ab adulteris. ¶ Lucret. lib. 3. Quòd letalibus ab rebus munita tenetur. Cæsar 2. Ciuil. Tecta, atque munita ab omni ictu telorum. Tacitus, munitus ab insidiis: vt Horat. Tutus ab infestis latronibus. & Ouid. Tutus ab insidiis. vide Defendo.

Cic. pro Flac. Si prætori dedit, à quaestore numerauit. Idem 2. Phil. à se numerare. Martial. Omnis ab infuso numeretur amica Falerno. vide Soluo. *Numero.*

Liuius lib. 2. Tarquiniēsis ab sua parte Romanum *Pello.* pepulit. Terent. Quis nam à me pepulit tam grauitè fores? Idem, Et istum æmulum ab ea pellito. Cæsar 1. Gall. Quum hostium acies à sinistro cornu pulsa. Li. Cætera à fronte pulsa.

Peto à te, tritum est. ¶ Cic. 6. Epist. Nec tamen ipse, *Peto.* à quo salus petitur, habet explicatam rationem salutis suæ. Idem 1. Diuinat. Vt ab eius solo in quo est humanus oracula peterentur. Martial. A caupone tibi fax Læterana petatur. Vide Emo, & Reposco.

Postulare ab aliquo, tritum est. ¶ Cic. 1. Leg. Veritas à te postulatur. Idem 2. Tuscu. Quod ergo & postulatur à fortibus, & laudatur, quum fit, &c. Idem, Postulatur à te iam diu, vel flagitatur potius historia. Cic. Philip. Sed quoniam ab hoc ordine non fortitudo *Postulo.*

do solùm, sed etiam sapiëntia postulatur, &c. vide Emo.

Prohibeo. Dicimus prohibeo vim ab amico, & amicum à vi. ¶ Cic. 3. Offic. Nam & à rep. forensibusque negotiis armis impiis, viq. prohibiti.

Proiicio. Proiicere, & reiicere à se mala, tritum est. ¶ Cic. A liberis suis abstrahi, & à coniuge abripi, & ab aris, focusque innocentem proiici. nota hæc infinita verba.

Promo, Depromo. Cic. 2. Orat. Ne ipse aliquid à me promississe videar. ¶ Idem: Iuris vtilitas vel à peritis, vel de libris depromi potest. 1. Orat.

Reddo. Cic. Litteras à te mihi Stator tuus reddidit. ¶ Idem, Litteræ mihi redditæ sunt à te. Idem: Litteræ mihi redditæ sunt in senatu ab Lentulo.

Rapio. Rapere ab aliquo, tritum. ¶ Horat. 3. Carm. aut aquosa raptus ab Ida.

Reposco. Cic. 1. Verr. Nihil est, quod minus ferendum sit, quàm rationem ab altero vitæ reposcere eum, qui nõ possit suæ reddere. ¶ Val. Maxim. lib. 3. cap. 6. Quum à Scipione ratio in curia posceretur. i. quum Tribuni ab eo peterent rationem. Vide Peto, & Postulo.

Separo. Cic. Luceio: Qui omnes à perpetuis suis historiis ea, quæ dixi, bella separauerunt. ¶ Idem 4. Acad. Quoniam vera à falsis nullo discrimine separantur. Ouid. 1. Amor. A domina separari. vide Libero.

Soluo, pers. Cic. 5. Att. Sed etiam hoc dicit; se à me soluere. Ibidem lib. 7. Ab Egnatio soluat, quod tibi debet. Idem pro Planc. ab aliquo persoluere. Idem. Id à vobis persoluere me finite. ¶ Plaut. Res soluetur ab trapezita meo. Cic. Solutus à cupiditatibus. Ouid. Ab amplexu alicuius solui. vide Numero.

Sumo. Terent. Adelph. Postremò à me argentum, quantum est, sumito. ¶ Cic. pro Lege Man. Ab eodẽ Pompeio

peio omnium rerum egregiarum exempla sumantur. Ouidius 2. Amor. Fastus sumuntur ab imagine speculi.

¶ Cæsar 3. Ciuil. qui portus ab Africo tegebatur, ab Austro non erat tutus.

Verbum igitur passiuum solo supposito cõtentum est. Cic. lib. 15. Epist. citat versiculum Næuij, Lætus sum laudari me, abs te pater laudato viro. Sed attende quomodo distingat idem Cicero lib. 5. ad Luceiũ: Placet enim Hector ille mihi Næuianus, qui non tantum laudari se lætatur: sed addit etiam, à laudato viro. Item pro Milone. Factumne sit? at constat: à quo? at patet. Vides particulas (à quo) separari à verbo passiuo. Denique eodem prorsus manente sensu actiua oratio in passiuam verti non potest. Vnde falluntur Alciatus lib. 2. Parerg. cap. 28. & Ræuard. lib. 2. cap. 5. Varior. qui putant valere stipulationem etiam in passiuua voce: vt dabis? dabitur. Id ostendunt ex loco Plauti in Pseud. scen. Viso quid rerum. Vbi Simo dicit: viginti mnas dabin? Respondet Ballio: Dabuntur. Sed in sequenti scena sic se excusat Ballio: Auferetur id præmium à me, quod promisi per iocũ? Quasi dicat: Ego nec verè promisi, nec verè, aut ex formula fui stipulatus, sed iocosè, & quasi coactus. Cui Simo respondet: De improbis viris auferri præmium & prædam decet. Quæ dixi de verbis passiuis Latinis eadem de Græcis dictũ esse velim. In omni enim idiomate passiuum solo supposito contentum est. Et quamuis vernaculæ linguæ careant omnino passiuua voce, dicimus tamen, *correse, andasse, acabose la guerra, mejor se vino en el campo que en la ciudad.* vbi solo supposito, etiam sub intellecto perficitur oratio.

VNUM VNI CONTRARIUM

EST PARADOXVM.

Plato in Alcibiade secundo; & præcipuè in Protagora sic ait: Οὐκ ἓν (ἢ ἄλλο) ἐνὶ ἐκάστω τῶν ἐναντίων ἕν μόνον ἐστὶν ἐναντίον, ἢ ἑπὶ πολλὰ. i. Nonne, dicebam ego, vnicuique contrariorum vnum solum est contrarium, non multa? Hanc Platonis sententiam, contra cæteros & Græcos & Latinos Philosophos, verissimã puto. Non enim probari potest viris doctis esse virtutes in medio vitiorum sitas. Quare illud Horatij: *Virtus est medium vitiorum, & utrinque reductum.* & illud eiusdem: *Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines, Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.* tum illa: *μὴ δὲν ἄγαν,* nihil nimis: *πάντων μέτρον ἄριστον,* Omnium modus optimus: præcepta popularia sunt, & ad vulgi captum accommodata. Medium enim vulgò quæritur inter amare, & odisse: inter effusionem & avaritiam: vnde illud tritum: In medio consistit virtus. At verò exactius rimanti, pressiusq; hæc consideranti quomodo satisfaciet Aristoteles, quum vnicuique morali virtuti duo vitia hinc inde constituerit? Nam primum omnium ipsemet Aristoteles fatetur virtutem non æqua portione in medio vitiorum collocari, neque ab utroque vitio æqualiter dissidere. Liberalitas etenim inter effusionem & avaritiam ita collocatur, vt effusioni propinquior longè ab avaritia separetur. Eodem modo fortitudo audaciæ proxima longè dissidet à timiditate. hicq; ordo cæteris in virtutibus seruatur. Iã igitur quomodo ab hac quæstione te expedies? Si timiditas audaciæ contraria est, quomodo audacia fortitudini aduersabitur, & fortitudo timiditati: quum præsertim

præsertim vitia hæc duo simili positu à virtute non separentur, sed timiditas longissimè absit à fortitudine, & fortitudini coniungatur audacia? Deinde Aristoteles ipse sic definit contraria. Contraria sunt quæ sub eodem genere maximè distant. Nunquam igitur sub eodem genere tria contraria, sed duo tantum inueniuntur. Quid quòd fortitudo & audacia in subeundis periculis versantur, at verò timiditas in fugiendis? non possunt igitur hæc inter se conuenire. Ego meam sententiam sic astruo. Quum duobus vitiis duæ sint contradictiones, cuiusq; autem contradictionis duæ sint partes, vna turpis, altera honesta: duobus utiq; vitiis duas virtutes repugnare oportebit.

Sunt præterea (vt ferè omnes testantur) proxima virtutibus vitia: & ita hæc illas mentiuntur, vt stannum, argentum; aurichalcum, aurum. Quis fieri potest igitur vt fortitudo aduersetur ignauiæ cum qua nihil habet similitudinis? *Fallit enim vitium specie virtutis & umbra.* vt præclarè scripsit Iuuenalis. Cicero in Partitionibus vni virtuti vnum tantum opponit vitium. Cernenda sunt, inquit, diligenter ne fallant ea nos vitia, quæ virtutem videntur imitari: nam & prudentiam malitia; & temperantiã immanitas in voluptatibus aspernandis; & magnitudinem animi superbia in animis extollendis; & integritatem despicientia in contemendis honoribus; & liberalitatem effusio; & fortitudinem audacia imitatur; & paciẽtiam duritia immanis; & iustitiam acerbitas; & religionem superstitio; & lenitatem mollitia animi; & verecundiam timiditas: & illam disputandi prudentiam concertatio, captatioq; verborum: & hanc oratoriam vim inanis quædam pro-

E fluentia

fluentia loquendi. Horatius item in arte Poëtica vnū
vni in scribendo vitium opponit:

*Maxima pars vatum (pater, & iuuenes patre digni)
Decipimur specie recti: breuis esse laboro,
Obscurus fio: sectantem lenia nerui
Deficiunt, animiq; professus grandia turget;
Serpit humi tutus nimium timidusq; procella:
Qui variare cupit rem prodigialiter vnā,
Delphinum siluis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpa fuga, si caret arte.*

Idem lib. 2. Epist. 2.

*Scire volam quantum simplex, hilarisq; nepoti
Discrepet: & quantum discordet parcus auaro.*
Sed libet apponere tabellam Aristotelicam in tribus
lineis: deinde nostram in quatuor lineis subiungam,
in qua vnicuique virtuti vnicum duntaxat vitium
respondebit.

EXVPER-

EXVPERAN- MEDIOCRI- DEFECTIO.
TIA. TAS.

In metu & confi- dentia.	Audax.	Fortitudo.	Ignauia.
In voluptatibus & doloribus.	Intemperantia.	Temperantia.	Sensus expers.
In dandis accipien- disq. pecuniis.	{ Effusio.	Liberalitas.	Auaritia.
	{ Nimi' splendor	Magnificentia.	Sordes.
In honore & infā- mia.	{ Elatio animi.	Magnitudo ani-	Puillus animus
	{ Ambitiosus.	Modestia. (mi.	Vacu' ab hono-
In ira.	Iracundia.	Lenitas.	Lentitudo. (re.
In veritate.	Arrogantia.	Veritas.	Disimulatio.
In iocūditate ioci.	Scurrilitas.	Comitas.	Rusticitas.
In iocūditate seria.	Assentator.	Amicus.	Morosus.
	{ Pavidus.	Verecundus.	Impudens.
In perturbationib.	{ Inuidia.	Indignatio.	Maleuolentia.
	Plus.	Iustitia.	Minus.

E 2

7n

In periculis subeundis.

Μαινόμενος, furiosus. qui timo- Ανδρεία, fortitudo.
ris vacuitate superat.

Θρασύς, audax, qui fidēdo supe-
rat. Cic. cū facinorosis audacter.

In voluptatibus corporeis sectandis.

Ακολασία, intemperantia. Cic. Σωφροσύνη, temperantia, mode-
cū libidinosi luxuriosè. ratio, modestia.

In erogandis pecuniis.

Ασωτία, ανέλευθερία, effusio, Ελευθεριότης, liberalitas, largi-
profusio, luxuria. tas, elegantia.

Idem in rebus magnis.

Απειροκαλία, βαναυσία, nimius Μεγαλοπρέπεια, magnificentia,
splendor, Insolentia operaria. sumtuosus.

In sectandis honoribus.

Χαυνότης, elatio animi, Μεγαλοψυχία, magnitudo ani-
laxitas animi. mi.

Idem in rebus paruis.

Φιλότημϑ, superbus, Modestia, caret nomine.
ambitiosus.

In ira, vel punitioe.

Οργιλότης, iracundia. Seuerus, caret nomine.

In veritate promenda.

Αλαζονεία, arrogantia, Αλήθεια, veritas, verax.
iactantia.

In incunditate circa iocum admittenda.

Βωμολοχία, scurrilitas. Ευωραπελία, facetus, vrbalitas.

In incundis seriis admittendis.

Αρεσκος, si non vtilitate ducitur, Φιλϑ, affabilis, facetus, amicus
blandus, placendi studiosus. Horatio.

Κόλαξ, scurra si emolumentum causa.

In tractandis negotiis.

Αναίσχυντος, impudens. Πρακτικϑ, sollicitus, agilis.

In alterius gloria.

Φθόνϑ, inuidencia. Ζήλϑ, æmulatio.

In periculis fugiendis.

Cautus, εύλαβής Cic. 4. Tus. Δειλός, timidus, metuēs, pa-
A malis natura declinamus, uidus.

que declinatio si cū ratione

fiet, cautio appellatur: quæ autem sine ratione, metus.

In voluptatibus corporeis asfernendis.

Αποχή, έγκράτεια, άγνός. Ab- Αναίσθητοι. sensus expertes,
stinētia, continētia, castitas. Immanitas Cic.

In retinendis pecuniis.

Φειδωλός Parcus. frugi. Iuue. Ανελευθερία, tenacitas, aua-
Frugi laudatur avarus. ritia, illiberalitas.

Idem in rebus magnis.

Καθαροί, φιλοκαλοί, mundi, Μικροπρέπεια. sordes, inde-
splendidi, elegantes. cora, parsimonia sumtus.

Horat. li. 2. Saty. 2. Mūdus erit, qui nō offendet sordibus.

In contemnendis honoribus.

Ολόκληρϑ. integritas, Μικροψυχία, paruus animus,
sanctitas. pusillus.

Idem in rebus paruis.

Ταπεινότης, Αφιλότιμϑ, despectus, cō-
humilitas. temptor honoris.

In non puniendo.

Πραότης, lenitas, clementia, Αοργυσία, lentitudo,
mansuetudo. animi mollities.

In veritate celanda.

Ειρωνεία, dissimulatio. Socra- Βαυκοπανύργοι, Veteratores
tes dictus est έιρων. gloriosi.

In incunditate iocosa repudianda.

Σεμνός, seuerus, tristis. Αγροικία, rusticitas, agrestis.

In incundis seriis repudiandis.

Βαρύς, grauis, Cic. cū tristib. Δυσκολϑ, δυσχερής, Asperi-
seuerè, cū senib. grauiter. tas, agrestis. Horat.

In detrectandis negotiis.

Αιδήμων, pudens, verecund. Καταπλήξ, pavid. timid. re-
(missus.

In alterius malis.

Νέμεσις, Indignatio. Επιχαιρεκακία, maleuolētia.

ARTIFICIOSÆ MEMO-
RIÆ ARS A FRANCISCO
SANCTIO BROGENSI RHETORICES
Græcæque linguæ primario Doctore collecta.

MEMORIA, est firma animi rerum & verborum dispositionis perceptio. Ea duplex est: vna Naturalis; Artificiosa altera. Naturalis est ea, quæ nostris animis insita est, & simul cum cogitatione nata. Artificiosa est ea, quam confirmat inductio quædã, & ratio præceptionis. Sed vt cæteris in rebus ars naturæ commoda confirmat, & auget: sic naturalis memoria, quanuis ea sit egregia, præceptis & arte nitescit. Cõstat igitur artificiosa memoria Locis, & Imaginibus. Loci sunt pro charta: Imagines pro literis: Dispositio imaginũ similis est scripturæ: Pronuntiatio lectioni.

Loci sunt igitur, quos vice chartarum paramus; qui aut natura, aut manu sunt absoluti: vt ædes, intercolumnium, anguli, fornices, ianue, fenestræ, hiatus parietum, & similia.

Loci debent esse notissimi nobis, & diligenti cura ter, aut quater in mense repetendi.

Sunt autem eligendi maximè diuersi forma, vel natura: Obest nanque memoriæ locorum similitudo, quales sunt cellulæ monachorum,

Si tibi locus non suppetat, vbi locos, aut naturales, aut artificiosos possis constituere: si vales ingenio, ingenio ipso tibi elegantissimam domum imaginabere, vbi perpetuos & stabiles locos possis adaptare: vt qui ab inferno per elementa & planetas ad cœlum efformabat.

Vicinitas

Vicinitas locorum naturalem etiam memoriã cõturbare solet: distantia longior moram adfert. Distabunt igitur inter se loca sex ferè pedes, aut quatuor passus, vel, si placet, quinque.

Ne nimis alta, nève nimis depressa loca eligantur: nimia enim alleuatione, vel depressione oculi offenduntur in recitando: sint septem, aut octo pedes alta, vt manu tangi possint.

Ne sint nimis lucida, vel obscura nimis: ne aut tenebris obscurentur Imagines, aut nimio splendore præfulgeant.

Solitudo confirmat integras simulacrorũ figuras: quare loca seligere oportet sola, nec frequentata. Sed satis est illa semel aut bis vidisse vacua, etiam si soleãt frequentari.

Sint loca nec ampla, nec arctata nimis: illa enim nimis amplas reddunt imagines: hæc verò imagines non capere posse videbuntur.

Sunt qui disponant ingeniosè in claustro quodam arbores pro locis, ordine Alphabetico, in quarũ truncis sint belluæ eiusdem literæ: in summitate verò arboris etiã eiusdem litteræ aues. vt Abies, Aper, Aquila. Buxus, Bos, Bubo, &c.

Sunt qui locos per quinarios diuidant, & quinto loco manum auream collocent, decimo auream crucem, decimoquinto super crucem manum, vigesimo duas cruces. Alij hos quinarios per literas aureas disponunt: ita vt A, primum quinarium ducat, B. secundum, D. tertium &c.

Pro locis alij in aula vel claustro quodam animalia ordine Alphabetico disponunt. Vt Aries, vel Asinus, vel Aper, vel Aquila. Bos seu Basiliscus. Canis, seu

E 4 Ceruus,

Ceruus, seu Camelus, seu Ciconia. Draco, vel Delphinus. Equus vel Elephas. Faunus. Gallus, seu Gryps. Hircus, vel Hædus. Iuuecus vel Ibis. Leo, vel Lupus. Mulus. Noctua. Ouis, vel Onager, vel Onocrotalus. Pauo, vel Porcus. Querquedula. Rhinoceros, vel Rhõbus, vel Rana. Simia, vel Sphinx, vel Sus. Testudo, vel Tigris, vel Taxus. Vacca, vel Vrsus, vel Vulpes. Xiphia. Y littera. Zodiacus. Sed hæc animalia (vt & alia omnia loca) fingantur fixa & immobilia, alioqui cõturbabunt memoriam, quum alia iis pro imaginibus superponerentur. Tum deinde hæc ipsa animalia in alios etiã locos poteris diuidere, vt in partes priores & posteriores: sicq. copia locorum parabitur: nã qui multa volet meminisse, multos locos memoriæ naturali manded necesse est. Sicut Rauenas qui ceterum decem milia locorum se parasse gloriatur.

Commodius autem disponentur loca, si à sinistris partibus Claustris vel templi, iuxta consuetudinem scribendi sumseris exordium. alij dexteris malut. vt cunque sit, per parietes eundem est, relictis intermediis domus.

DE IMAGINIBVS.

Imagines, simulacra, idola, signa, vel forme sunt notæ quædam, eius rei, cuius rei meminisse volumus. vt homines, equi, leones, &c. Constãt autem quædam natura, quædam artificio. Sed quoniam solet accidere, vt imagines partim firmæ, & ad mouendum idoneæ sint; partim infirmæ, atq. imbecillæ: quas sequi, aut vitare debeamus, aperiendum est. Si quas res in vita videmus paruas, vsitatas, quotidianas, eas meminisse non solemus, propterea quod nulla, nisi noua, & admirabili re animus soleat cõtoueri. At si quid videmus,

demus, aut audimus egregiè turpe, aut inhonestum, inusitatum, magnum, incredibile, aut ridiculũ, id diu meminisse consueuimus. Solis exortus, cursus, & occasus nemo admiratur, propterea quod quotidie fiut: at defectus Solis miramur, quia rarò accidunt, atque adeò Solis, magis quàm Lunæ, quoniam illi sunt rariores. Docet ergo natura se vulgari & vsitata re non exsuscitari: nouitate verò & insigni quodam negotio commoueri.

Imagines igitur nos in eo genere constituere oportet, quod genus in memoria manere diutissimè possit. Id accidet, si quàm maximè notas similitudines constituemus: si non matas, nec vagas, sed aliquid agentes imagines ponemus: si egregiam pulcritudinẽ, vel etiam turpitudinem eis attribuamus: si re aliqua, vt corona, vel illustri veste exornabimus: si denique ridiculi aliquid appingemus, quo facilius eius meminisse possimus.

Querantur imagines, quoad eius fieri possit, rerum viuientium, atque adeò se mouentium; sic enim validius memoriam excitabunt. Equus pulset humũ, lupus deuoret, cuniculus terram fodiat. Nec id ipsum animalcula parua præstabit, vt pulex, formica, musca: sed pro formica multitudinem formicarum arborem ascendentium constituam: pro pulice norũ hominem quem aliquando pulices capientem vidi.

Si piperis, tritici, aut sinapis volueris recordari, appone notum tibi piperis, aut tritici grana motitatem. Idem sit iudiciũ de rebus, quæ sese mouere nequeunt: vt campana, vestis, gladius,

Si res, cuius vis meminisse, tibi sit nota, siue illa corporata sit, siue expers corporis: semper illud agens effingatur,

effingatur, quod ab ea potissimum fieri animaduerti-
sti. Faber ferrarius ferrum è fornace fingatur educēs:
argentarius argenteum poculum expoliat. Gramma-
ticam virgo cum ferula referat: Huc spectat pictura
omnium artium: pictura quinque sensuum: pictura
septem planetarum: pictura duodecim mēsiū, atq.
virtutum, & vitiorum. Hac in parte memoriæ studio-
sum, memoriæ naturalis beneficio, in Ægyptiorū lit-
teris, quæ Hieroglyphica vocantur, velim exercitatū:
euoluat Emblemata variorum autorum: vt varias res
variis significationibus depingat. Serpens caudā mor-
dens pro anno ponitur: caput leonis pro vigilia: musca
pro impudentia; laurus pro victoria. &c.

DE REBUS IGNOTIS.

Rerum notarum alias imagines non quæramus,
vt Papa, Imperator, Episcopus, panis, vinum: &
si velim illarum rerum, quæ in meo Musæo sunt, re-
minisci, illamet meis locis collocabo. Si verò res, qua-
rum vis recordari, notæ non sint, per alias tibi notas
hoc erit agendum, siue eiusdem, siue diuersi nominis.
Exemplum primi: volo Petri, vel Paulli, quos nūquā
vidi, meminisse: collocabo in locis Petrū vel Paullum
mihi notissimos, aut etiam D. Petrum, vel D. Paullū.
Sic pro Cicerone mihi cicer succurret, pro Lentulo
lentes, pro Fabio fabæ. Huc adde eadem nomina di-
uerso significatu: vt pro porrò, porrum: pro verò, ve-
ru: pro cano, canem: pro Aristotele aristas: pro Plato-
ne, Hispanè *plato*. Exemplum secundi: Ouidij possum
meminisse per magnitudinem nasi, quia Naso etiā di-
citur: Platonis per humerorum amplitudinem, vnde
illi nomen: Sallustij per intortos capillos, nā Crispus
etiam

etiam dicitur: Horatij per demissas, & flaccidas aures,
vnde Flacci fuerunt nominati. Si velis meminisse hu-
ius vocis Hebrææ He, quod est Deus, finge tibi He-
liam in curru igneo. Est Titulus in Digestis, De vi, &
vi armata. huius Tituli facilè recordabuntur, qui au-
dierunt doctorem citantem & iterātem, de sex, & sex
armata: putabat enim ille Vi & Vi esse numeros. Ge-
stus itaque alicui memoriam excitat.

Ponitur sæpè causa pro effectū: vt pictor pro pictu-
ra, Bacchus pro vino, ferrum pro gladio. Cōtrā etiam
effectum pro causa: vt pictura pro pictore, codex Ho-
ratij pro Horatio, argentum pro patera.

Sæpissimè adiunctū pro subiecto, aut contra. Non
possum ego meminisse Bejaris, nisi prius raporū me-
minero; neque Olmedi, nisi prius raphani succurrat.

Virorum & aliarum rerum nomina per casus & nu-
meros sic poteris reminisci. Homo nudus capite locū
tāgens, rectum singularē designet: dextra genitium;
sinistra datium; dextro pede accusatium: sinistro
vocatium; genu flexo ablatium. Homo vestitus iis-
dem motibus pluralem numerum significabit.

Numeros antiqui sic per digitos significabāt. Tres
digiti in læua manu, minimus & primi duo vsque ad
nouenarium tantum indicandum sumuntur: pollex
& index decades perficiunt vsque ad nonaginta. In si-
nistra igitur auricularis suum tuberculum incuruatus
tangens, vnitatem significat. Annularis eodem infle-
xus modo, duo. Medius, qui dicitur Verpus, siue im-
pudicus, aut infamis, suo tuberculo affixus, tria. Rur-
sus Minimus elatus duobus sic manentibus, quatuor.
Annularis etiam iuxta Minimum subleuatus, quinque;
Eodem depresso reliquis erectis, sex significatur. Au-
ricularis

ricularis deinde ad imum palmæ tuberculum appressus, septenarij signum est. Adiunge illi Annularem, & efficies octo. Adiunge duobus medium, & nouē annumerabis. Porro index in primam pollicis suffraginam vnguem affigens denarium commōstrat. Pollex Indicis affixus radici, viginti. Osculentur se inuicem Pollex, & Index, & triginta enumerabis. Pollex supra Indicem extentum extentus, facta cruce, efficit quadraginta. Quinquaginta efficit pollex, si palma tota passa, deorsum inflectatur, ita vt Γ Græcum representet. Si super inflexum Pollicem superinducas Indicē, ita vt pollicis vnguis cooperiatur, efficies sexaginta. Septuaginta efficies, si indicis incurui mediū articulū extentus pollex contingat. Index supra Pollicem extentum extentus, efficit octoginta. Inflexus Index ad radicem Pollicis affixus nonaginta concludit. Tum deinde transitur ad dextram, & eo pacto, quo in sinistra vnitates numerabamus, numerabimus hīc centenarios: quo verò modo illic denarios, hīc millenarios numerabimus. Hīc in multis Bedam non sequimur, sed Irenæum Theologum, & Græcorum aliquos, & Lucam Minoritam. Porro si velis vltra procedere, decem millia signabis in sinistris partibus, si supinā expansam manum pectori admoueas: viginti millia, si eandem ponas pectori aduersam: eandem in eodem loco pronam, triginta millia facit. Eadem iuxta umbilicum supina, quadraginta millia. Ibidē prona quinquaginta millia. In femore sinistro posita supinè, sexaginta millia. Ibidem prona, septuaginta millia. Eadem iuxta inguina supinè, octuaginta millia: ibidem prona, nonaginta millia. Tum centū millia vsq. ad nonaginta millia in dextra eodem tenore computabis. Po-

stremò

stremò digitis pectinatim insertis decies cētum millia (quem numerum *cento* vocamus) numerabis.

Quum dictio gestum aliquem comprehendit, gesticulatio erit pro figura: pro spolio, colloco, qui alium spoliet: pro rapio, qui aliquid rapiat: sic amplector, osculor, diuido, &c.

Non semper erit necesse multos locos multis imaginibus inseruire. Nam vnus sæpè locus integram historiam continebit. Vt si accusator dixerit: hominē ab reo veneno necatū, idque hæreditatis causa factū arguerit, & eius rei multos dixerit esse testes & cōscios: huius totius rei imaginem in vno solo loco cōformabimus. Ægrotum in lecto cubantem faciemus illum ipsum, de quo agetur, si formam eius retinebimus: si eum non cognouerimus, aliquē ægrotum, non de minimo loco, sumemus: vt citò in mētem venire possit: & reum ad lectum eius adstituemus, dextra poculum, sinistra tabulas, medico testiculos arietinos tenētem. Hoc modo & testium, & hæreditatis, & veneno necati memoriam habere poterimus.

Aristotelem diuitem, Philosophum, Dialecticum, & Astrologum fuisse memorant. Finge hominem grauem aureo pileo insignitum; pone illi in dextra ramū viridem aureis & argenteis filis circumuolutum, in sinistro brachio tortuosum anguem, eiusque sinistrae sphaeram applicato.

Si verò multa sunt, quæ memoriæ mandare velis, multos locos impleas necesse erit: vt si concionatorē audias sic differentem: Quemadmodum prata virentia variis odoriferisque floribus vestita oculos atque etiā animos solent exhilarare: sic animæ nostræ hortulus suauissimis virtutis floribus depictus & exorna-

tus

tus non solum nos beatos efficiet, sed cœlestes etiam Angelos rapit in admirationem. Quæ rosa fragrantior ipsa paupertate spiritu humili concepta, quæ cœlum ipsum odore contingit? Quid suavius patientia miti animo inherens, quæ terram totam odore perfundit? Luctus verò & suspiria huius exsilij vera germinabunt solatia. Fructus verò dulcissimus exuritionis iustitiæ ad amplissimos ducet epularum apparatus. An verò Hyacinthos aut violas mihi iucundiores enarrabis, quàm in egenos & miseros animum propensum, qui præstantissimos fructus colliget, misericordiam videlicet, qua copiosissimè abundabit. Cordis autè mundities liliis candidior Deum ipsum, si non corporeis oculis, at mente pura merebitur intueri. Quibus autem floribus aliam pacem comparabimus, qua qui præditi sunt, filij Dei vocabuntur? Nec verò si in hoc horto videas flores ab Austri violentia marcescentes, de illorum vita desperandum putes, quoniam cœlum ipsum eorum sedes erit. At vos Apostoli Dei, vera plantatio in Hiericho, in quos hominum maledicta, persecutio, & prauum mendacium vires exercuit pro veritate tuenda, gaudete & exultate quoniã mercedem supra quàm dici potest, amplissimam consequemini. Huic sermoni nouem locos iudico esse satis. In primo fingam amœnissimum hortum, in cuius vna parte ponã amicam flores olfacientem, & manum ad cor applicantem: & altera verò aliam amicam ridentem, supra illum duos Angelos admirantes, & hæc fuit illa similitudo. In secundo loco colloco Diuum Frãciscum pannis obsitum & deiectum, cuius ab ore rosæ prodibunt cœlum attingentes. In tertio, Iobum afflictum, sed alio in loco ditissimum. In quarto D. Paullum suspirantem

suspirantem dissolui, & esse cum Christo. In quinto, Ioseph virum D. Mariæ palmam & cedros tangentem. In sexto, Tobiam vel Abrahamum. In septimo Ioan. Baptistã digito Christum ostendendo. vel Ioan. Euãgelistam in Apocalypsi. In octauo D. Stephanũ aspicientem cœlos apertos, vel vnum ex Martyribus. In nono, aliquot Apostolos collocabo, regales illas fellas, vbi iudicaturi sunt, aspicientes. Posset & vnus Christus, diuerso tamen positu, his depingendis sufficere.

Proderit & ad imaginum vsu partium hominis significationes memoria tenere. Caput erectum superbiam denotat, summissum tristitiam. Auris dicata est memoriæ: oculi pudori: lumbi seu renes castitati: genua misericordiæ. Verenda verecundiam representabunt: vmbilicus, centrum, seu medium: pectus nudum, sinceritatem & candorẽ: coopertum, fallacem. Cor, amorem: Feliram: Manus hinc inde pendentes dolorem, vel desperationem: manus coniunctæ sursum, deprecationem: manus pectinatim iunctæ, admirationem: manus aperta, liberalitatem: compressa, auaritiam. Dextra altè in pugnum cõplicata, pugnam vel fortitudinem: humeri patientiam, vel onus: nates, ignauiam: Index ori admotus, silentium.

Planctus etiam partes hominis assignantur. Caput, & cor Soli: Lingua & os Mercurio: splen Saturno: hepatis Ioui: sanguis Marti: renes & genitalia Veneri: stomachus Lunæ.

Arieti caput humanum subesse dicunt: Tauro cervicem: Geminis humeros: Cancro cor: Leoni pectus & stomachum: Virgini ventrem: Libræ renes, vertebraeq.: Scorpioni genitalia: Sagittario femoralia: Capricorno genua: Aquario tibias: Piscibus pedes.

Autores

Autores citatos in memoriam reduces, si varia illis fingas integumenta. Satyrici mordaces canina pelle fingantur cooperti: Antiqui, situ obsiti & semilaceri: Imitator aliorum, simiæ pelle integatur. Si diues, aut rex aureo amiciatur operculo.

DE MEMORIA VERBORVM.

IN retinendis verbis plus negotij suscipiemus, sed magis ingenium exercebimus. Atque adeò ex hac difficili consuetudine sine labore ad illam facilitatem transire poterimus. Sed hæc imaginum conformatio tunc valet, quum naturalem memoriam exercuerimus: oportet enim versum, vel periodum propositam bis aut ter repetere: tunc principium & aliqua eius verba (nec enim omnia necesse est) ad imagines referre.

Si velis meminisse huius coniunctionis, & pones Erasmus qui tangat locum, & Thomam coram eo: quod si Thomas tangat locum, & Erasmus sit, coram eo, non &, sed, te, scripseris. Eodem pacto Simon & Ioannes facient, Si, Ioannes & Simon facient, Is.

In dictione, vel syllaba trium litterarum si sit vocalis in medio, vltimam litteram facio imaginem cum re aliqua quæ à duabus reliquis incipiat: vt in Bar. Romulus cum baculo. Si verò sit vocalis in fine aut in principio, prima littera erit figura cum re quæ incipiat ab aliis: vt Bra; ponam Benedictum cū rapis aut raphanis: & in Amo, Antonium molam voluentem; & si Erasmus posuero cum mola, erit Emo.

In dictionibus longioribus sufficit primam & secundam syllabam posuisse. Nam pro pater, ponam Paullum, pro Pa. & pro Ter, quæ trium litterarum est,

vtar

vtar præcedenti regula. Romulum apponam cum tela.

Postremò cauendum ne imagini superponas imaginem: nam si chartam scriptam superscribas, lituras potius quàm literas efficies. Quare post impletos locos finge aliquem, qui apprehenso baculo totam imaginum compositionem disturberet: tunc denuò poteris nouam telam per vacuos locos exordiri.

TOPICA CICERONIS

EXEMPLIS ET DEFINITIONIBVS

ILLVSTRATA PER FRANCIS-

CVM SANCTIVM BROENSEM IN

inclyta Salmanticensi Academia Primarium Rhetorices professorem.

LOCVS EST ARGVMENTI SEDES.

Argumentum est probabile inuentum ad faciendam fidem.

ARGVMENTA ducuntur ex locis aut in re ipsa insitis, aut assumptis. insita sunt: Totum, Partes, Notatio, Affecta, quæ sunt: Coniuncta, Genus, Forma, Similia, Dissimilia, Contraria, Adiuncta, Antecedentia, Consequentia, Repugnantia, Causa, Effecta. Comparatio parium, maiorum, minorum. Assumpta dicuntur quæ absunt longèq; disiuncta sunt, vt testimonia.

TOTVM hic vocamus illud de quo disseritur, quod non alia re melius, quàm definitione adhibita explicatur.

F

DEFI-

DEFINITIO est oratio qua id quod definitur explicat quid sit. Cuius duo precipua sunt genera. Primum, ΟυσΙΩΔΗΣ id est, Essentiale quod vim, naturamq; rei declarat. Alterum, Κατὰ συμβεβηκότα. i. Accidentale, quod rem ex his tantum, qua naturam eius non attingunt, cognoscendam proponit, Definitio constat ex genere & differentiis. Tria definiendi precepta enumerantur. Ne in rem aliam ullam transferri possit: ne quid in ea redūdet: nequid illi desit. Huc etiam referuntur **DESCRIPTIONES**. Ouid. Sulte quid est somnus, gelida nisi mortis imago? Horat. Ira furor brevis est. & descriptio Fama apud Virgilium.

PARTES dicuntur in quas totum dividimus, siue forma sint, siue etiam partes. Sed cum generis forma enumerantur divisione utimur, cum rei partes, partitione. Catullus, Virginitas non tota tua est, ex parte parentum est: Tertia pars matri data, pars data tertia patri: Tertia sola tua est, noli pugnare duobus, Qui genero sua iura simul cum dote dederunt. Cic. Offic. Sed omne quod honestum est, id quatuor partium oritur ex aliqua. Aut enim in perspicientia veri, solertiaq; versatur, aut in hominum societate tuenda, aut in animi excelsi magnitudine, aut in omnium qua sunt, quaeq; dicuntur ordine, & modo.

NOTATIO siue nota, Graecè Σύμβολον, siue Ἐτυμολογία, vim nominis, non rei explicat. ut assiduum ab assedando. Ouid. Est via sublimis caelo manifesta sereno, Laetea nomen habet, candore notabilis ipso.

CONIUGATA sunt verba generis eiusdem qua orta ab uno variis commutantur. ut sapiens, sapienter, sapiētia. Hec coniugatio Graecè Συζυγία dicitur. Terent. Homo sum humani à me nihil alienum puto. Cic. in Pisonē, Cū enim esset omnis causa illa mea consularis & senatoria:

toria: auxilio mihi opus fuerat & consulis & senatus.

GENVS est quod duas aut plures partes sui ipsius communiōne similes amplectitur. Refellit semper speciem, ut si arbor non est, laurus utique non erit. Probat tamen speciem aliquando, sed in iis solum qua vniuersè dicuntur. si enim omnis arbor verè germinat, etiam lauru germinabit. Ouid. i. Meta. animal in deos, pisces, feras, volucres, homines partitur.

FORMA siue species est pars subiecta generi. sic dicta quod confusum & informe genus formet & specieiendum exhibeat. Probat semper genus, ut si iustitia est, virtus est. Refellit tantum quando omnes auferuntur, ut si neque iustitia, neque prudentia, neque fortitudo est, aut temperantia, non est igitur virtus. Huc possunt referri **EXEMPLA** qua rebus generaliter propositis subiciuntur. Cic. Di praesentiam suam exhibent hominibus, ut Castor, Pollux, Fauni.

SIMILIA sunt cum due, aut plures diuersae res simili quadam inter se affectione comparantur. Virgil. O formose puer, nimium ne credi color: Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur. neq; interest, ficta sint an vera qua proponuntur. ut illud Horatii: Ne moueat cornicularisum. Quo etiam ex genere sunt Socraticae inductiones, quas Graeci Ἐπαγωγὰς dicunt. **INDUCTIO** autem est oratio qua ex rebus singulis progrediens, ad res vniuersas peruenit. ut gubernator is demum est optimus, qui peritus & doctus: itemq; auriga: & reip. moderator: & imperator. Qui igitur in quaq; re peritus est, is est habendus praestantissimus.

DISSIMILIA siue differentia sunt qua in diuersa qualitate comparantur. Virg. At non ille (satum quo te mentiris) Achilles, Talis in hoste fuit Priamo. Ouid.

Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses. Horat. Caelum non animum mutant, qui trans mare currunt. Locus hic aptissimus est ad distinguendum, quae vicina vel affinia videntur, nisi animaduertas. Cicero in Verr. Non enim furem, sed raptorem: non adulterum, sed expugnatorem pudicitiae: non sacrilegum, sed hostem sacrorum religionumq;: non sicarium, sed crudelissimum carnificem civium sociorumq; in vestrum iudicium adduximus.

CONTRARIA quatuor modis dicuntur. Primo merè contraria, quae dicuntur ADVERSA Graecè Ἐναντία, sunt autem quae in eodem genere plurimum differunt. ut sapientia, stultitia. Virg. Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes. Tibull. Sic mihi servitium video, dominantiq; paratam, Tu mihi libertas illa paterna vale. Secundo PRIVANTIA Graecè Στεγνία, habitum, habitusq; privationem significantia. ut Dignitas, Indignitas. Praepositio enim, IN, privat verbū ea vi quam haberet, si, IN, praepositum non fuisset. Martial. Ebrui es, nec enim faceres haec sobrius unquam. Tertio RELATA. ea sunt, quae se mutua naturalis affectionis relatione complectuntur. ut multa, pauca. Martial. E seruo scis te genitum, blandeq; fateris, Cum dicis dominum Sosibiane patrem. Quarto NEGANTIA, Graecè ἀποφατικὰ, quorum alterum ait, alterum negat idem, ut bonum, non bonum. Si hoc est, illud non est. Martial. Bella es, nonimus: & puella, verum est: Et dives, quis enim potest negare? Sed dum te nimium Fabulla laudas, Nec dives, neque bella, nec puella es.

ADIVNCTA sunt quae ipsi rei de qua agitur (sive corporea sit, sive incorporea) proximè adjacent, & cohererent. Martial. Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumen luscus, Rem magnam praestas Zoile si bonus es. Huc refer

refer ATTRIBUTA rerum & personarum.

ANTECEDENTIA, vel praecurrentia sunt quae rem necessario antecedunt. ut, Si peperit, cum viro concubuit. Si homo est, animal est.

CONSEQUENTIA quae rem necessario consequuntur. ut si virtus aboletur non erit iustitia, sed iustitia erit, igitur & virtus. Ex antecedentibus & consequentibus sunt syllogismi quos hypotheticos vocant.

REPUGNANTIA sunt quae nunquam cum re coherere possunt. ut si dormit, non scribit. Dormire enim & scribere non sunt contraria, sed simul vna in re non coherent.

CAUSAE sunt quarum vi aliquid est: ut finis, forma, efficiens, materia. Sed hic Cicero de causis tantum efficientibus agit. Terent. Viden' otium & cibus quid faciat alienus. Aristoteles in rhetoricis septem enumerat causas humanarum actionum, quae sunt: Fortuna, Vis seu necessitas, Natura, Consuetudo siue mos, Ratio, Ira, Cupiditas, Cic. pro Milone. Hoc & ratio doctis, & necessitas barbaris, & mos gentibus, & feris natura ipsa praescripsit, ut omnem semper vim, quacunque ope possent à corpore, à capite à vita sua propulsarent.

EFFECTA vocamus quae de causis existunt. Ut enim causa, quid sit effectum indicat, sic quod effectum est, quae fuerit causa demonstrat. Horat. Quid non ebrietas designat? operta recludit. Spes iubet esse ratas, in praelia trudit inermem, &c. Huc referuntur & CONSILIA, ut Parmenionem interfici iussit Alexander propter coniurationis suspicionem.

COMPARATA sunt ea quae inter se conferuntur. Haec autem sunt, aut parium, aut maiorum, aut minorum. PARIA sunt cum ex quantitate pari vel equali, par

li, par & equalis approbatur. Terent. Quando ego non curo tuum, ne cura meum. Ovidius, Quot caelum stellas, tot habet tua Roma puellas. MAIORA sunt quando ex maioribus minora disputantur, Ouid. Servare potui, perdere an possim, rogas? A MINORIBVS non sine copia maiora commonstrantur. Horat. Ut iugulent homines, surgunt de nocte latrones. Ut te ipsum serues, non expergisceris? Cic. pro Murena multis verbis comparat iureconsultum Imperatori.

QVAE EXTRINSECVS adferuntur probationes sunt artis expertes vt tabula, testes, testimonia diuina, aut humana, &c. Lucanus. Quis iustus induit arma Scire nefas, magno se iudice quisq; tuetur: Vicitrix causa Deis placuit, sed victa Catoni. Cic. Ut est apud poetam, nescio quem: Male parta, male dilabuntur,

DOMI-

DOMINO

D. RODERICO ORDONEZ PVERTO CARERO,

FELICISSIMI INGENII MAGNAQUE

spei puero, suoque alumno carissimo Sebastia-

nus del Monte Conchensis bona-

rum artium studiosus S.

EST, maie virtute puer, meus erga te incredibilis amor, ea in tuos literarum progressus propensa voluntas, vt multum me non fecisse existimem, si nocte, dieq; in illis potissimum rebus elaborem, quibus & te omnibus, quod iam facis, mirabilem prestes, & me iniuncti muneris diligentem exequutorem fatearis. Quum superioribus igitur diebus, & salutandi causa, id quod sepe facere soleo, & diuina penè hominis suauitate, & disciplina animum oblectadi, me ad meum, tuum, omniumq; merito Magistrum Franciscum Sanctium Brocensem contuliffem, quem vnum nostrae ciuitatis & ingenio, & doctrina prestantissimum audeo dicere, ibiq; post multos sermones vltro cirroq; vt fit, de aliis rebus habitos, publici illius certaminis sermo incidisset, quod in Regine obitu cuiuscunq; generis Pierides lateffebat, illius me hercule ingenio dignas animaduersiones in singula propè certaminis istius verba depromsit. Cuius rei quum causam altius essem perscrutatus, suaves Latine lingue flores, quibus vndique certamen scatebat, quosdam carpsisse, non sine stomacho audiui. Neque hoc vnquam vt

F 4

his

bis detractoribus aliqua ex parte satisfaceret, fuisse aggressum, sanctissime testabatur: quin potius dum reprehensionis causam inuestigasset, hoc illorum acuminis testimonium, nulla data opera, congesisse. Ego tamen, qui excellentis huius viri non solum scripta, sed verba etiam cum illo, qui Apollinis oraculo sapientissimus est iudicatus, conferenda semper existimaui: & tibi, & mihi ipsi, ceterisque istius humane facultatis studiosis inhumanus videbar, si tali beneficio mea saltem iniuria fraudaremur. Quapropter quum mutuo hæc ab illo accepissem, rei elegantia captus in consulto illo, & inscio, inuitoque forsitan, hæc ut iacebant à pluteo ad typum quam celerrime transfusi. Fruere igitur, ingeniose puer, tanti viri laboribus, & vigiliis, qui (quod de Scipione scribebat Cato) nunquam minus otiosus, quam quum otiosus est: meamque, qui illi discipulus sum, erga te benevolentiam in dies tibi, si pote erit, maiora daturam boni consule. Vale,

RESPON-

RESPONSIO AD QVÆDAM

OBIECTA.

CRIPSI in quadam epistola: *in ista sollemnia facere*. reprehedor in orthographia, & in significatione: nam sollemne, inquit, est quod quotannis fieri solet. Orthographia vera est: dicitur enim sollemnis à sollo voce Osca, i. totum, teste Festo. mnis autem est productio vocabuli, ut in legitimus, æditimus. Aldus in Orthographia sic ait: Sollemne, non sollemne habent antiquissimi libri & lapides. Analogia Solenne videtur probare, si modo à Solo anno deducitur, ut quibusdā placet. In hoc tamen plus antiquitati demus, quā analogiæ. vide Festum in Sollo, & Osce. hæc Aldus. Sollemne autē nec deriuari ab anno, nec significare quod solet quotānis fieri, hæc testimonia demōstrabunt. Horat. lib. 1. epi. 18. *Romanis sollemne viris opus, vtile fama*. Idē li. 2. ep. 1. *Roma dulce diu fuit & sollemne reclusa, Mane domo vigilare, cliētis promere iura*. Idē li. 1. ep. 1. *In sanire putas sollemnia me, neq; rides?* Plin. lib. 28. c. 9. Certē nouę nuptiæ intrātes etiā sollemne habent postes eo attingere. Virg. lib. 12. *Imperiū sollemne socer, mihi mœnia Teucricōstituet*. Cic. ad Att. lib. 7. Tātum igitur nostrū illud sollemne seruemus, ut ne quem istuc euntē sine literis dimittamus. Tacit. lib. 12. Et funeris sollemne perinde ac D. Augusto celebratur. Idem li. 3. dixit, *Funerū sollemnia*. & li. 11. *Nuptiarū sollemnia*. Sollemne igitur semper significat aliquid præcipuum, integrū, singulare, & eximiū. Sic Horat. lib. 4. oda. 11. *Qui dies inre sollemnis mihi, sanctiorq; penè natali propria*. Et Virg. li. 5. *Annua vota tamen, sollemnesq; ordine pōpuli præcipientes*.

lentes. Qui locus decepit Grammaticos, propter annua vota. Qui sapiunt, scribunt sollemnis, sollicito, follertia, follers. i. totus ars.

¶ *Sumtus, emtus, contemsi, cōtemptum* scribo sine p. quia verbi characteristica litera perire nō debet, & à Barbaro sæculo dimanauit emprū, cōptum. Barbari scribebant hyemps, dāpnatus, sompniare, prompsi. Marius Victorinus in lib. de Orthographia sic ait: Nā hiems, & sumsi, & insumfit, & demsit sine dubio per m. s. scribetis. Et quādo in harum vocem mentionem incidimus, nec consumptum, nec emptum, nec temptat, & similia istis per p. t. scribetis vitiosè, sed vt ego scripsi iuxta m. t. ponetis. Sed de hoc latissimè Lambinus in prologo in Horatium.

¶ Archaismon obiciunt, quum dixi: *Si pote est*. Nomē potis & pote, nō differt à fortis & forte, nisi quod etiā in neutrali genere aliquando potis reperitur. Lucre. li. 1. *Coniunctū est id, quod nunquā sine pernicali Discidio potis est seungi, seq. grega.* Idē lib. 5. *Nec potis est cerni, quia cassū lumine fertur.* Loquitur de corpore Cattul. *Quantū qui pote plurimum perire.* De voce Potis in masculino, & fœmin. multa sunt testimonia. Virg. 3. *Æn. Nec potis Ionios fluctus equare sequēdo.* Idē *Æn. 11. At nō Euandrum potis est vis vlla tenere.* Sed hoc nemo opinor negabit. De pote videamus, an sit Archaismos. Cic. de Claris orat. *Hospes nō pote minoris.* Idē. Att. lib. 12. epist. 39. *Ego quid homines aut reprehendant, aut postulent, nescio: ne doleam? qui pote est? ne taceam? quis vnquā minus? ibid. lib. 13. epist. 37. Hoc quidquā pote est impurius? Persius saty. 1. Qui pote? vis dicam? Proper. lib. 2. eleg. 1. *Qua pote, quisq. in ea conserat arte diē.* Catullus. *Vna salus hac est, hoc est tibi peruin-**

peruincendum, Hoc facies, siue id non pote siue pote. Idē. Aut si perditius pote est quid esse. Teren. Adel. act. 2. sc. 3. *Nihil pote supra.* Plau. Cas. scen. Omnib. *Non pot' est impetrari.* Idem Mostel. scen. Iāpridem: *Vah, quid illa pote peius quidquam muliere memorariet?* idē Manech. sce. *Vt ætas. Ibo, atq. arcessam medicum iam quantum pot' est.* Idem Persa scen. 1. *Quin si egomet totus veneam, vix recipi pote sit, quod tu me rogas.* Priscia. lib. 15. *Hic & hæc potis, & hoc pote: vnde potior, potissimus.*

¶ *Pia, potentissimaq. regina:* negant posse dici, quia cōtra coniunctionis officium positiuo superlatiuo coniunxi. Cōiunctionis officium esse semper docui contra Grammaticos, sententiā sententiæ, non similes casus aut nomina cōiungere, vt si dicas: *Doctè, & acri voce disputat: Romæ, non in agro viuit: vir lingue sua tissimæ, acriq. ingenio.* Plin. lib. 7. c. 2. *Gentem siluestrem sine voce stridoris hortēdi, hirtis corporibus.* Ex multis Plinij locis vno cōtētus ero, vbi superlatiuos cum positiuis, & comparatiuis miscet. lib. 21. c. 11. *Melilotos vbiq. nascitur, laudatissima in Africa, vbiq. verò recēs, nec candicans, & croco quā simillima, quam in Italia odorator, & candida.* Horat. vt supra: *Iure sollemnis mihi, sanctiorq. natali propria.* Ouid. 4. *Metam. Tu puer aternus, tu formosissimis alto Cōspiceris cælo.* Ibi. *Vt quos certus amor, quos hora nouissima iunxit, &c.*

¶ *Celebrare regis vxorem,* reprehendere conatur, quod sit accusatiuus personæ. At Cicero pro Muræ. à nobis stat, quum scribit: *Nuncij, literaq. celebrant eum factum cōsulem.* Idem pro Arch. ingenio alicuius Poëtæ aliquem celebrari. Ouid. 2. *Art. in fine: Me vatem, celebrate viri, mihi dicite laudes.* & lib. 1. *Amorum Carminibus*

Carminibus aliquem celebrare dixit. celebratus, & celebrandus passim inuenies.

¶ *Vt Poëtus aliquam prælucere mus facem*, scripsi. Nescio quid hic possint reprehendere nisi summam elegantiam. Lucere vel prælucere facem, cereum, candelam alicui selectum loquēdi genus est: aut lucere vel prælucere cum datiuo, suppresso accusatiuo, vt illud: Ego meis maioribus virtute mea præluxi. s. facem, vel cereum. Sueron. Aug. cap. 29. Seruumq. prælucentem exanimasset. Plaut. Casi. scen. Non mihi. *Primum omnium huic lucebis noua nupta facem*. Idem Curc. sce. 1. *Tante tibi puer es lautus, lucet cereum*. Aurelius Victor de viris illust. Duillio cōcessum est, vt prælucente funali, & præcinente tibicine à cœna publicè rediret.

¶ *Threnos deflere* dixi, Græcos imitatus, qui passim verbis cognatos accusatiuos adiungūt: vt seruitutem seruire, certamen certare, ludum ludere: sic θρήνην θρήνης, i. deflere lugubria. Sic Cicero dixit Casus deflere: Funera flere Ouidius, & *Fortuna tua flenda est*. Itaque fleo, vt & reliqua omnia verba (passiuis exceptis, & substantiuo) actiuum est.

¶ *Debito epachlo non fraudabitur*, scripsi. Si Epachlon (inquiunt) vox Græca est, quur Græcis characteribus nō signatur: deinde quur in sexto casu, quo Græci carent, collocatur? Respondeo siue Græcis siue Latinis literis scribatur, Græcum esse nomen, & aptissimè in sexto casu cum suo adiectiuo collocari. Græcos autem sexto casu carere (quod etiā doctis persuasum esse video) semper docui esse falsissimum. Nam tot debent esse casus in nominibus, quot possunt esse casuum officia. Nec vni casui (prepositionum vires excipio) duo aut plura officia sunt tribuenda. Itaque Datiuus Græcè &

cè & Latinè semper purgatis auribus acquisitionem, seu damnum vel commodum significabit: nunquam instrumentum, aut modum, aut causam, aut rem (vt imperiti vocant) agentem. Vnde peius delirant, qui apud Græcos datiuo præpositiones excogitarunt. Græcos itaq. non carere sexto casu sæpissimè deprehēdes apud Ciceronem quoties Græcis ablatiuo vititur: ego tibi paucis hoc ostēdam, tu cætera, si libet, expiscator. Cic. Att. lib. 1. *Qua τοποθεσία*. qualq. historias de ἀμαλθεία habes? Ibid. lib. 4. In πολιτεία. Ibid. lib. 10. Αζηλοτυπεία mea. Ibid. lib. 16. Nunquam in maiore ἀπορείε fui. Ibid. Prudentia cum εὐμενεία. Ibid. ἐν πολιτικῷ genere. Idem lib. 3. ad Q. Frat. *ἰὰ ἀποδικτιρίῃ* nihil aliud. Idem lib. 6. famil. Nō enim seiunctus locus est à philologia, & quotidiana συζητήσῃ. Iuuen. Penelope melius, melius torquetis Arahne. I nunc & σὺν Θεῷ, & ἐν χερσίν, i. cum Deo, & in manibus, crede esse datiuos.

¶ *Prorsam orationem*, non profsam scribo. Prorsilimites (inquit Festus) appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt. Idem, Prorsum ponebāt pro recto. Donatus in Terent. Prorsam (inquit) oratio, quam non inflexit cātilena. Scio antiquissimos dixisse profsam, non prorsam, quia concursum. r. cum s. fugiebant: vnde dicebant rusum pro rursum, susum pro sursum, asum pro arsum, profsum pro prorsum. & vestem quandam vocabant profsam, pro lōga. De Prorsam Dea Agellius lib. 16. cap. 16.

¶ *In ea re aliquem excellere, qua in re*. Sunt innumera testimonia, quibus hoc politum dicendi genus cōfirmemus, sed pauca proferamus. Cic. Oratoris officium est de his rebus posse dicere, quæ res ad vsum ciuilem &c. Cæsar 1. Gall. Erant omnino duo itinera, quibus itineribus

itineribus domo exire possent. Cic. 3. Ver. Ego tibi illam Aciliam legem restituo, qua lege multi sunt accusari. Ibid. Ex ea die, ad hanc diem quæ fecisti, in iudicium voco. Idem 4. Verr. Edictum enim hominis cognoscite, quo edicto omnia iudicia redegerat in suam potestatem. Idem Att. lib. 13. Is causam habet, quam causam ad te defert. Plaut. Stichus, *Est causa, qua causa mecum ire non vult.* Terent. Hecy. *Eodem ut iure uti senem liceat, quo iure sum usus adolescentior.*

¶ *Elegantissimum aureum anulum.* Valla lib. 3. cap. 4. duo adiectiua vni substantiuo addi posse negat. Sed longè fallitur, vt alibi probauimus. Nunc pauca testimonia proferā. Cic. pro lege Manil. Mithridates magnis aduentitiis multarum nationum copiis adiuuabatur. Ibid. Quum ita clausa erant nobis omnia maria, vt nec priuatam rem maritimam, nec publicā gerere iam possemus. Idem 2. Verr. Crepereius ex acerima illa equestri familia. Cæsar 1. Gall. Quem locum duplici altissimo muro munierant.

¶ *Sonetra* quoad dixerim, & duplici tr. scripserim reprehendor. Nam nouæ voces aiunt præfaciuncula molliendæ sunt, (vt ita dicam) (vt ita liceat loqui) nōne ridiculus esset, qui sic loqueretur: confero me Madritum, vt ita loquar? venio Burgis, vt ita dicā? Aliud igitur est noua nomina inuenire, aliud inuentis vti, etiam si apud Latinos non inueniantur. Quir duo tr. quia sic scribunt Toscani nomina deminuta.

¶ *Aliena pœmata nemo pro suis usurpato.* Usurpare (inquiunt) est in frequenti vſu habere: & quid necesse fuit addere, Pro suis? Nōne & usurpare capitur pro capere? atqui id frequentissimum est. Et quod est apud Gellium lib. 3. cap. 2. de usurpatione, id est, vſucapionis

nis interruptione, nō probat Charondas ad leges XII. tabularum. Cic. 7. Verr. vſurpare, ac retinere. Idē pro Marcello Crebris sermonibus vſurpare dixit: Et quir addidit, crebris, si vſurpo frequentatiuum esset? Ego, addidi, Pro suis, more Terentiano. in Andr. Fatetur transtulisse, atque vſum pro suis.

Nemo vno plus præmium expectato. Dicendum erat (inquiunt) vno plus præmio, quia Plus substantiuum, non adiectiuum est. Ego contra sentio, nam plus in neutrali terminatione semper adiectiuum est, vt victrix in fœminina, alina etiam in fœminina, quir enim dicas victricem legionem aliud esse quàm victrices legiones? Itaque quum dicis plus emi, deest plus aris precio emi. Sed exemplis agamus. Sallust. Iugurth. Neque plus precij coquam. vide Varr. Cicero 2. Orator. & in Academ. Quum plus vno verum esse non possit. Idem lib. de Legibus. Hoc plus ne rogam facito. Idem 1. Nat. Deorum. Alterum certè non potest, vt plus vna vera sit. s. opinio. Idem Att. lib. 1. Vt hoc nostrum desiderium ne plus sit annum. Hæc cursim adnotabam, qui plura volet, Mæſæum nostrum adeat.

F I N I S.

b 15803843 →

ANTVERPIAE
EXCVDEBAT CHRISTOPHO-
RVS PLANTINVS, ARCHI-
TYPOGRAPHVS REGIVS,
ANNO CIO. IO. LXXXI.
MENSE SEPTEMB.